

BIDRAG TILL BARA HÄRADS BESKRIVNING

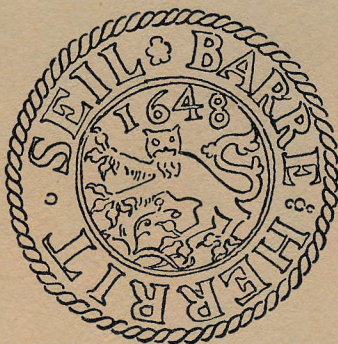
12.

DET GAMLA DRÄKTSKICKET
I BARA HÄRAD

III

AV

SIGNE FORSBERG

BARA HÄRADS HEMBYGDSFÖRENINGIS FÖRLAG

BIDRAG TILL BARA HÄRADS BESKRIVNING

12.

DET GAMLA DRÄKTSKICKET I BARA HÄRAD

III

AV

SIGNE FORSBERG

Denna skrift är utgiven med anslag från
Längmanska kulturfonden

BARA HÄRADS HEMBYGDSFÖRENINGIS FÖRLAG

SVEDALA BIBLIOTEK

Officin: Skånska Centraltryckeriet, Lund 1948

Klichéer: Köhlers Klichéanstalt, Malmö

F Ö R O R D

Föreliggande arbete angående det manliga, folkliga dräktskicket i Bara härad sådant det tedde sig från 1700-talet intill 1870—80-talet bygger på traditionsuppteckningar, vilka företagits av författaren under en tid av fyra decennier, jämte bouppteckningsprotokoll m. fl. arkivalier samt inventering av bevarat dräktmaterial i privat ägo.

Till jämförelse med allmogens klädskick har medtagits en del bouppteckningar efter andra befolkningsgrupper såsom ståndspersoner och hantverkare.

Jag ber att få framföra ett tack till arkivarien fil. dr. Ingemar Ingers för värdefullt stöd vid granskning av dialektuppteckningarna.

Åkarp i augusti 1948.

SIGNE FORSBERG.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.		Sid.
FÖRORD	3	MINDRE KLÄDESPERSEDLAR	24
MANSDRÄKTEN. BESKRIVNING ÖVER DE		Brågemansnäsduk	24
OLIKA DRÄKTPLAGGEN	5	Snusnäsduk	24
YTTERPLAGG	6	Vantar	24
Rock	6	Skinnhandskar	24
Kjol	6	Paraply	25
Kapprock	6	DE YNGRES KLÄDEDRÄKT	25
Kapuschongrock	6	HELGDAGSDRÄKTEN	26
Kappa	7	VARDAGSKLÄDERNA	28
TRÖJOR	7	HÅRETS OCH SKÄGGETS ANS	30
Flasketröja	8	DIVERSE TILLBEHÖR	32
Skörttröja	8	Käppar	32
Skinntmöja	8	Läderpiska	33
Väst	8	Fickur	34
Jacka	9	Urkedjor	35
Polkatmöja	9	Öronrensare	36
BYXOR	12	Öronringar	36
Knäbyxor	12	Sjöskumspipor	36
Långbyxor	13	Snusdosor	36
Ridbyxor	13	Glasögon	36
DIVERSE KLÄDEPLAGG	14	Knappar	38
Byxhängslen	14	DRÄKTENS FRAMSTÄLLNING	40
Strumpor	15	Linets beredning	40
Strumpeband	16	Spinning	42
Skjorta	17	Garnbyk	43
Nattkappa	20	Vävning	43
Förhäng	20	Blekning	44
HUVUDBONADER	20	Tvätt och mangling	44
Hatt	20	Ullens beredning	44
Skinsmössa	21	Skinsens beredning	45
Karpus	21	SOCKENSKRÄDDAREN	46
Kaskett	22	BYSKOMAKAREN	48
Spyddehua	22	VÄSTGÖTAKNALLEN	49
Pickelhua	22	UTDRAG UR BOUPPTECKNINGSPROTO-	
FOTBEKLÄDNAD	22	KOLL	51
Stövlar	22	ORDFÖRKLARING	54
Skor	22	FÖRTECKNING ÖVER ÄGARNA TILL DET	
Tofflor	23	AVBILDADE DRÄKTMATERIALET ...	55
Träskor	23		

MANSDRÄKTEN

BESKRIVNING ÖVER DE OLIKA DRÄKTPLAGGEN

Den välbärgade bonden hade ett stort dräktförråd, enär mansdräkten bestod av flera olika klädesplagg samt dessutom många omgångar tröjor och byxor, vilka buros samtidigt.

Materialet utgjordes i främsta rummet av valmar och skinn, kläde, redgarnstyg, i undantagsfall av filt, och i senare tid av verken. Överskuren valmar ansågs förnämligare och verkade mera klädesartat.

Färgerna voro mångskiftande, såsom svart, mörkblått, högblått, ljusblått, grått i olika nyanser jämte grönt, rött och vitt.

Enligt sockenstämmoprotokollen angående k. maj:t kungörelse om inskränkning av yppighetsvaror blev det 1817 förbud att använda den kostbara blå färgen, vilket framgår av följande: Tottarp 1817. § 4 Den mörkblå klädes-tröjan bortlägges helt och hållet ävensom bruket av allt utländskt kläde och förklarade flera ledamöter av mankönet, att efter utnötningen av deras nu egande blå kläder vilja förskaffa sig gråa. Mölleberga 1817. § 3 Utfästa vi oss att icke hädanefter begagna till vår klädsel den s. k. blå klädesfärgen, till 1/3 i det minsta kostbarare än vanlig blå färg, utan endast nyttja valmarskläder Sön- och Högtidsdagar av den nyssnämnda vanliga mindre dyrbara blå färgen. Våre utanplagg och kapprockar vela vi låta tillverka av vitt, grått eller melerat valmar. Lomma 1817. (Se del II sid. 6.)

Av bouppteckningsprotokollen framgår, att ytterplaggen på 1700-talet kallades rock och vanligen hade grå färg. Omkring 1760 användes en livrock, som gick under namnet kjol, vilken omnämnes ända fram till början av 1830-talet. År 1820 kom kapprocken i bruk och har begagnats till slutet av 1860-talet. Först i mitten av 1800-talet benämnes resplagget kapp och därefter ytterrock.

Tyvärr har det ej gått att uppbringa någon bevarad rock, kjol eller kapprock från denna tid. Vid det historiska festtåget å jub. lantbruksmötet i Malmö 1914 fanns en livrock av vit valmar, fig. 1 samt en sådan i blå färg, fig. 2, men dessa äro numera spårlöst försvunna och ha trots noggranna efterforskningar icke gått att uppspåra. Däremot finnes en vacker och synnerligen väl bibehållen kjol i Torna, vilken härstammar från Everlövs gästgivaregård.

Ytterplagg.

Rocken var ett långt överplagg. I Berättelsen om Bara Härad 1775 av Lönqvist läses: Grofwa grå råckar brukades i förra tiden att resa med i ont wäder, eljest icke. (Se utdrag ur bouppteckningsprotokoll 1.)

Kjol kallades en lång rock, vanligen i kruckeblå färg, klarblå, vilken färg i bouppteckningarna benämnes ljusblå. Någon enstaka gång sågs en sådan rock i grå eller vit valmar eller blaggarnsväv. Denna livrock var försedd med ryggsöm, hade en halv tum hög ståndkrage samt i sidorna vida skört med fyra till sex tätt liggande fällor, enradig knäppning med stora flata silverknappar eller svarta hornknappar. Kjolen kunde även vara helknäppt hela vägen ner. Vid handleden funnos höga uppslag, som på framsidan pryddes med en knapp. (Se det gamla dräktskicket i Bara del II, fig. 28.) Dessa långrockar användes av de äldre under resor och vid högtidliga tillfällen. (Se bouppt. 2.)

Tornakjolen gör ett förnämligt intryck av festplagg. Till färgen är den högbå med gräsgrönt valmarsfoder. I nedre hörnen av skörten sitter hake och hyska, så att skörten kunna fästas upp, och det vackra fodret blir synligt. Fig. 3. På ståndkragens högra insida är broderat ägarens namn N. P. S. med kedjestygn. Ovanför det 68 cm. långa sprundet sitter en utsydd fluga i blått silke, och vidare äro de 12 knapphålen silketränsade och tillhörande knappar svarta. Ärmarna bära rundade uppslag utan knappar. Ärmens övre del är fodrad med den gröna valmaren upp och ned igenom, då däremot den andra halvan är blaggarnsfodrad. Ryggstycket har mittsöm och raka sidosömmar. De karakteristiska veckgrupperna i sidorna äro prydda med knappar. Till denna rock höra kortbyxor med smakfullt laskade sömmar. En av de ursprungliga mässingsknapparna har ersatts av en kulknapp med siffran 25. Antagligen har denna en gång kommit från Tvedöra och I 25.

Kapprocken, mestadels av blå valmar, hade en rundskuren krage, som gick ett gott stycke ned över axlarna, samt ståndkrage. Rocken knäpptes enkelradigt med 12 till 16 tätt sittande silverknappar »stora som specieriksdalrar». På ärmarna sutto breda uppslag med knappar. (Se bouppt. 3.) »Kapprocken hade slav, som nåde ette midjan, nårr mannana körde te Long, slo di dämm åpp över örnen», tillade sagesmannen. Klågerup.

Kapuschongrocken efterträdde kapprocken i mitten på 1800-talet. I stället för krage fick rocken en stor, vid kapuschong, vilken vid oväder slogs över huvudet. Fig. 4.

Som framgår av bouppt. kunde en och samma person vara ägare till både rock, kjol och kapprock, de äldre plaggen sannolikt erhållna genom arv. Dessa dyrbarare rockar sågos ofta pälsfodrade med fårskinsn, vargskinn o. d.

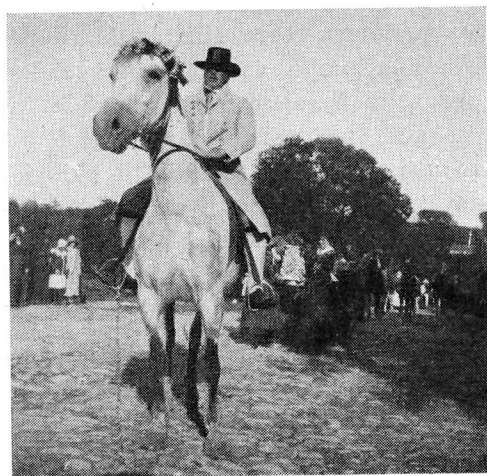

Fig. 1. Brudstassens förridare i vit valmarskjol.

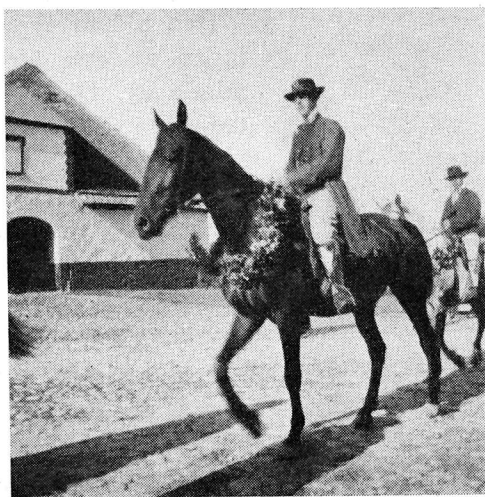

Fig. 2. Livrock av högblå valmar.

samt användes bl. a. vid en storbondes riksdagsresor till Stockholm. Enligt uppgift skulle en präst vid erhållandet av ett pastorat ha frågat: »Finns här gott om förmöget folk i församlingen»? och fått till svar: »Ja man kan räkna till en trettio kapprockar i kyrkan». Rockarna kunde också fodras med blaggarn eller valmar i olika färger. På kragens insida stodo ägarens initialer sydda i påläggssöm.

Kappan liknade våra dagars överrock och var sydd av valmar eller kläde. (Se bouppt. 4.)

Tröjor.

Manströjorna uppvisade så långt, som bouppteckningarna gå tillbaka, en brokig färgskala över hela häradet, och deras snitt varierade allt efter åldern. Av studiet av bevarade plagg framgår tröjornas olika tillskärning ganska tydligt.

Angående färgerna läses i äldre handlingar, t. ex. i Skånska Guvernementsarkivet 1701: »... att en båtsman i tisdags i begravningsöl i Ågerup stuckit en ryttare i buken med en knif, så fara är för lifvet och strax efter undkommit. Båtsmannen är en smärt karl, hvitlagd i ansigtet och gult hår, blå rock, hvilken menas han af sig lagt och i stället klädd med en lärfts-tröja.» Ur samma arkiv 1710 står, att personen var iförd »grå walmarsräck med stälknappar». I en efterlysning från 1743 omtalas: »... han var född i Hyby socken, Bara härad och vid bortgåendet war han iklädd en grön walmarströja, gula skinböxor och stöflar».

Fig. 3. Kjol av hög-
blå valmar.

Den äldsta typen av tröjor, den s. k. *flasketröjan*, har ingen av den äldre generationen, som tillfrågats, något minne av. Detta ålderdomliga plagg var ett slags skörttröja, där skörtet utgjordes av flera sammanhängande flikar. Lönqvist skriver i sin *Berättelse från Bara 1775*: »Flasketröijor woro swarta, med sex flikar till skiorte, brukades i sorg, äro merändels aflagde». I en bouppteckning från L:a Uppåkra 1778 angives en rusthållare därstädes vara ägare till »en swart flasketroija».

Skörttröjan var försedd med hög ståndkrage och hade endast en rad tätt sittande knappar. Ryggstyckets mittsöm jämte de mycket svängda sidesömmarna, vilka nästan gingo i hop i midjan, slutade med strutveck. Vecken voro av olika utseende och mer eller mindre djupa, sannolikt beroende på skraddarens variationsförmåga. På den äldre modellen, en helknäppt s. k. häktetröja, bestod knäppanordningen av hakar och hyskor. Ärmarnas uppslag pryddes med knappar. Knäpphålen tränsades med kruckeblå eller mörkblå läredstråd. Fodret utgjordes av blaggarns- eller skäftefallsväv. Ytterfickor saknades, men på tröjornas insida satt en stor och djup bröstficka. Ett fåtal dylika manströjor äro bevarade. Fig. 5, 6, 7.

Som nämnts funnos under yttertröjan flera omgångar olikfärgade tröjor, vilket bouppteckningarna konstatera. (Se bouppt. 5). De vita, ofärgade syntes ofta kantade med blå lärft, hade tränsade knäpphål i samma färg och voro därtill prydda med silkebroderier i blått. Fig. 24 och 25. Mor Elna, född i Nevitshög 1845, omtalade, »att morfar, som bodde vid Malmövägen i Stanstorp, hade en vit valmarströja. Den var kantad med blått läred och utsydd. Ovanpå hade han skörtarock med lämbyxor.»

Skinntöjor begagnades i stor utsträckning. En meddelare från L:a Uppåkra sade: »skinnpälsar skulle de alltid ha nya till jularna och de skulle begagnas första gången på Juldagen, de, som voro mera förnåma, hade dem överklädda».

Bindelif, bröstlapp, bröstduk eller lyfstycke benämndes enl. bouppt. en ärmlös tröja med bakstycke av valmar, vilket om sommartid bestod av verken. Dessa västar, vars material utgjordes av sämskat skinn, valmar, tvärandigt bolstervarstyg av linne eller för de mera välsituerade av siden eller halvsiden, hade såväl ståndkrage som nedliggande krage och voro antingen

Fig. 5. Skörttröja av blå valmar med djupa strutveck i ryggen och halvklotformiga, graverade silverknappar.

Fig. 4. Kapuschongrock av mörkblå valmar, dubbelknäppt och med ståndkrage. Buteljegrönt verkensfoder och kapuschongen fodrad med gräsgrön valmar.

enkel- eller dubbelknäppta. Fig. 8. I ryggen förekom ibland snöranordning, så att storleken kunde modereras. (Se bouppt. 6).

Jackan efterträdde skörttröjan och skilde sig betydligt från denna. (Se högtidsdräkten.)

I medio av 1800-talet började en annan, längre typ av tröjor komma till användning, den s. k. *polkatröjan*, och många av dessa plagg påträffas ännu ute i bygderna, sannolikt beroende på att den äldre generationen begagnat dem till döddagar. Fig. 9.

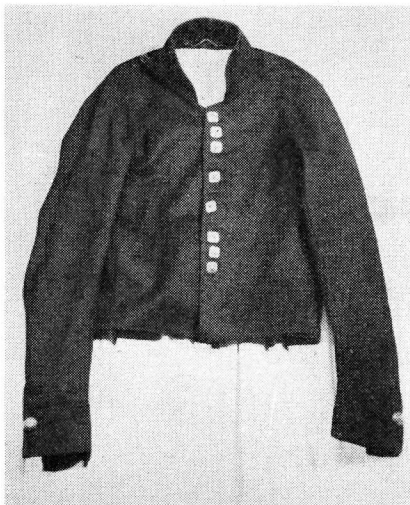

Fig. 6. Skörttröja av blå valmar med åttkantiga silverknappar.

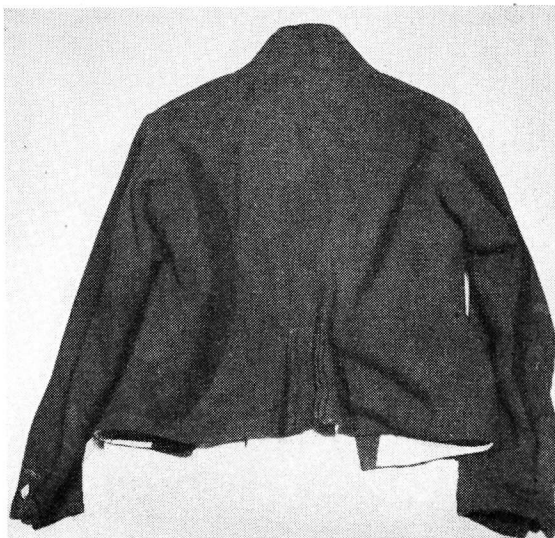

Fig. 7. Skörttröja av mörkblå valmar med grupperade, tätt uppstående skörtveck. Ståndkrage försedd med kors- och rutstickningar samt två rader stickningar i nedre kanten.

Vi låta en gammal husman, född 1843, själv ta till orda: »1863 tjente ja fårr klänninj i Ydinje. Närr skräddaren kom te gåren å hade syd klärna, va de bara å si tack å ta imod. Kvinjan sa: »Nu får du säl köva knappa å sätta i na». Så va vi tjöranes te Longa markad, darr ja kyffte fina söllknappa fårr de ville ja ha, di kosta tål kronor dusined. Ja går alltid i tjärkan, i min gamle kostym, fast ja har möed nyare å modärnare valmansklär. Många har villad köva den ella knappane, men så länje ja säl kan bära dåmm, så gjorr ja de, så kan di sälja den, en gång närr ja bler dö.» Fig. 10 och 11.

Polkatröjan av blå valmar var dubbelknäppt med tio st. klotformiga silverknappar och hade knapphål vid båda sidor samt var försedd med nedliggande krage och slag. Ryggstyckets nedre kant var något yvig och prydd med sex stickningar, vilka återkommo på kragen och ärmuppslagen. Västen knäpptes högt i halsen med dubbla knapprader, sex st. vid varje sida. Polkatröjans väst hade bakstycken av kulört verken, anilinfärgade sågos t. ex. ofta.

I en stor ekkista förvarade gubben sina kläder, och inuti locket hade spänts en lång skinnrem, vid vilken små klädespersedlar bundits, såsom »silke-

Fig. 8. Väst av brunt halvsiden på brun bomulls-
botten med kulörta silkebuketter. Ryggstycket
består av blå lärft.

Fig. 9. Anders Andersson, f. 1849.
Mossheddinge.

tårkle», strumpeband o. d. Om de senare, vilka voro konstskickligt utförda på högröd botten med små invävda blå hjärtan, berättade den gamle följande rörande historia: »Hossebånen har ja fåd åu en tös, som ja hade tjenst me. De konne ente komma å bära si fårr hon ble gjut me en annan. »Vill de ha hossebånen igen, så ta dåmm, annars behåller ja dåmm, så ha ja ju liavell ett minge ette di», men hon sa, »de som va jidd, de va jidd». Darr va kvingor, som sad å vov såna bån, som tösorna beställde åu». Fig. 12.

Övriga klädespersedlar beskriver ägaren sålunda: »Ja hade böjsor me smäck, men di la di bort po 60—70-taled å di, som kom å hade smäckaböjsor, grina di ad. Vi hade vida läredsböjsor, men sin fundera di po å råna dåmm. Ja hade en sorts myssa, som di kalla sibirror, darr va en krans rongenom nårre å så skärm. Itt silketårkle hade ja å slo om halsen å sin veks skjortekraven över, den va två tum höj å knäpptes me en stor söllknapp. Nårr mor vävde täcke, slo hon blommor po, så ja fick te ett par silla å så sydes hank å siljor i».

Fig. 10. 90-årig husman, som använde sin gamla dräkt till döddagar.

Byxor.

Byxorna utgjordes mestadels av sämskat skinn och voro korta, snäva *knäbyxor*, som vid knäsprundet tillknäpptes med sex st. metallknappar och sammanknötos med skinnremmar. Framtill satt en mer eller mindre bred lucka eller smäck, som knäpptes med mässingsknappar vid byxgjorden; därav benämningen smäckaböjsor. Materialet bestod av bock-, får- eller kalvskinn, vilka ofta voro hemberedda. Under den varma årstiden brukades även knäbyxor av lärft, vackert utsmyckade med broderier i staketsöm och kråkspark längs sömmarna. Till dessa kortbyxor användes aldrig hängslen. »Manfolken hade inga silla i böjsorna, udan skjortan syntes åuanom». Burlöv. Skinnkläderna blevo fort smutsiga, och det har uppgivits, att de rengjordes medelst svavling. (Se bouppt. 7).

Enl. gjorda undersökningar ha ej mer än ett par skinnbyxor påträffats från häradet, och dessa äro från L:a Mölleberga. Fig. 13. Troligen var Lars Kru från Kruarehused i Lyngby socken, som dog 1870 vid 97 års ålder, jämte en annan åldrig man från Burlöv de sista bärarna av knäbyxor. Dessutom hade spelemannen Anders Persson i Djurslöv knäbyxor till sin död år 1883.

När skinnbyxorna kasserades, begagnades de som underplagg. »Far hade

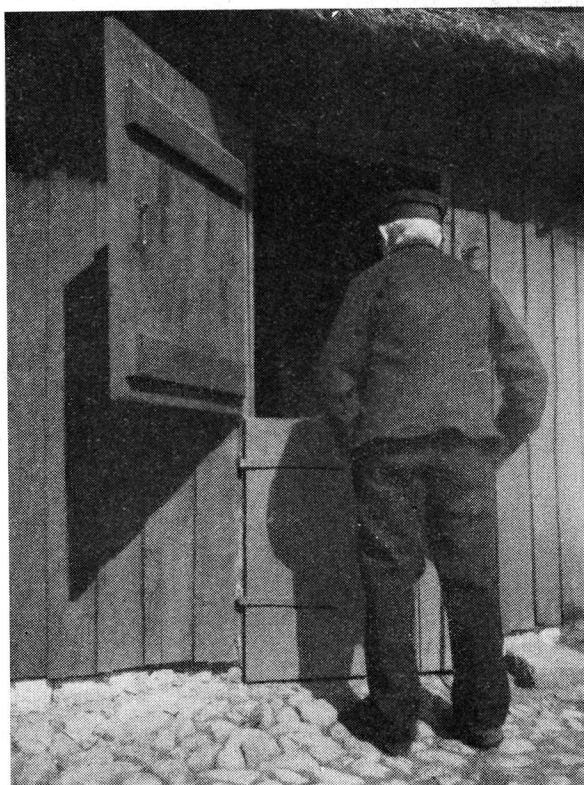

Fig. 11. Polkatröjan sedd bakifrån.

alltid skingböjsor onger di länge», meddelas från Håckeberga. »Nårr di bårja å lägga bort skingböjsorna, dros linnböjsor udanpo». Nevitshög.

Lårfor kallades korta underbyxor av blaggarn.

Långbyxor av ylle och linne voro även de försedda med smäck, ganska snäva och vid foten något utsvängda. De vita blaggarnsbyxorna började på 1860-talet ersättas av blårandiga eller enfärgade. Burlöv.

Att man var sparsam och rädd om klädesplaggen, bevisar följande uttalande: »Ja tjente ihopp me en, som hade 6—7 rent nya skattefallsböjsor, som han ente hadde hatt po si å så gick han i itt par, som va rent fårrlappade». Knästorp.

Ett annat slag av långbyxor användes som *ridbyxor*. Dessa voro skodda med mycket mörkt, brunaktigt läder och höllos nere medelst läderhällor.

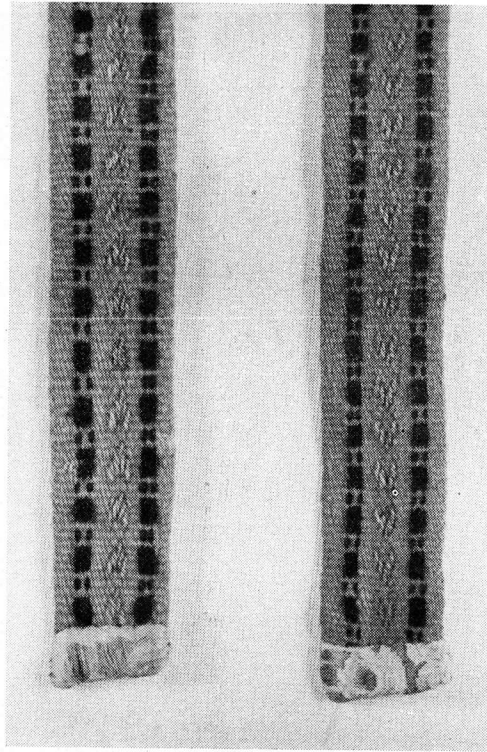

Fig. 12. Detalj av strumpeband.

Dylika användes vid tingsfärder, då man red i bröllopsstass etc. (Se bouppt. 8).

När verken i mitten av 1800-talet kom mera allmänt i bruk, började männen så småningom följa nyare tiders modeskiftningar, och byxor syddes av detta material.

Diverse klädesplagg.

I slutet av 1830-talet omnämnas *byxhängslen* i bouppteckningarna. Dessa selar brukades till långbyxorna och förfärdigades dels av svinläder, då de samtidigt användes till strykning av rakkniven; dels stickades de, syddes, virkades eller slogos i väven, då t. ex. ett opphämtatäcke avslutades. Ett par vackra byxhängslen voro sydda i rutmönster och kantade med bomullstyg. Lyngby. »Far hade selar i opphämta på blå läredsbotten med hjortahorn och rutor i rött och vitt», erinrar en meddelare från Genarp.

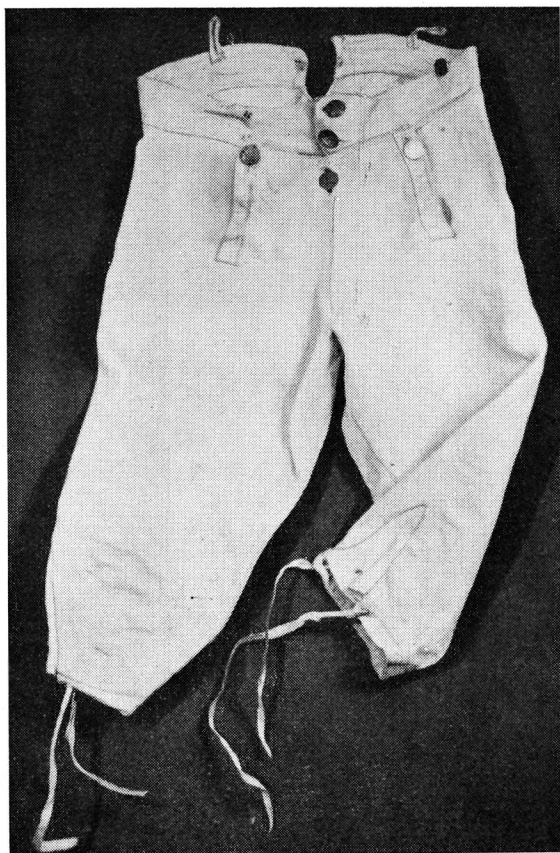

Fig. 13. Knäbyxor av skinn.

Vita *strumpor* med åtföljande strumpeband tillhörde kortbyxorna. Dessa »ullhossor» sågos både slät- och mönsterstickade. Fig. 14 och 15. »Mor sticka granna manfolkahossor me fluevinga å åttablarosor». Burlöv. »Vi forma te has å läddj å gjore stjarnor änna ud po tärna». Klågerup.

De färdigstickade strumporna genomgingo följande behandling: »Hossorna fila vi po valkeflagen i jonked lud, så de va löe alltihopp te sist. Närr di va valkade å torra, så karda vi åpp dåmm, sin va de te å raga krid å strö po, så di ble noppeda å granna. De ble tjockt å varmt hossetöj!» Burlöv.

Mera sällan omtalas, att någon var ägare till mer än 1—3 par strumpor. Dock fanns undantag t. ex. för personer med många tjänsteår bakom sig. »Mannen hade 10 par rent nya strumpor i kistan, det var bara de förfotade, som användes». Lomma.

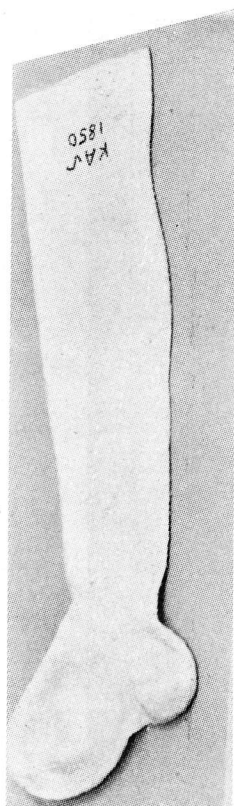

Fig. 14. Mönsterstickad strumpa av vitt ullgarn, tillhörande knäbyxor, märkt K. A. S. 1850.

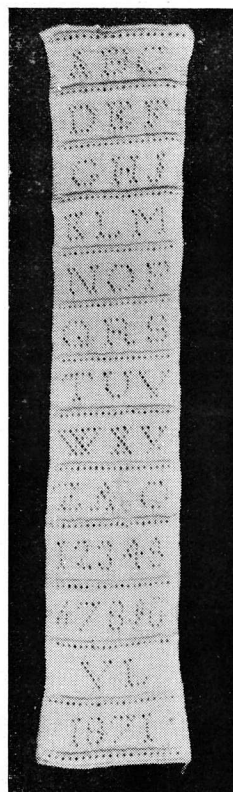

Fig. 15. Stickad provlapp, vars bokstäver använts till initialer för strumpor och vantar.

Sedan kortbyxorna avlagts, begagnades långstrumporna fortfarande av de äldre. När kortstrumpor blevo allmänna, användes alltså den vita färgen, som senare övergick till grått. Angående strumpfärgen omtalas från Nevitshöj: »Nårr de ble jängse me svårta hossor å ett manfolk hade sånna po si, sa man, de va hans mors hossor, han hade po si».

Strumpebanden kunde vara vackert konstvävda på bandväv eller flätade i kulörta färger, s. k. »pinjabån» eller »brittjebån», som avslutades med sidenkantning, frans eller duska. Till de mera smakfulla räknades sådana i två färger, rött och vitt, fastän mera omtyckta voro »spedebån» i krapp, gredelint och brandgult. »Manfolkens hossebån va flättade me tål lavar å me doffsor i». Kabbarp. Banden knötos om byxbenet i en vacker lycka eller ros, så att bandändarna hängde ett stycke ned åt smalbenet.

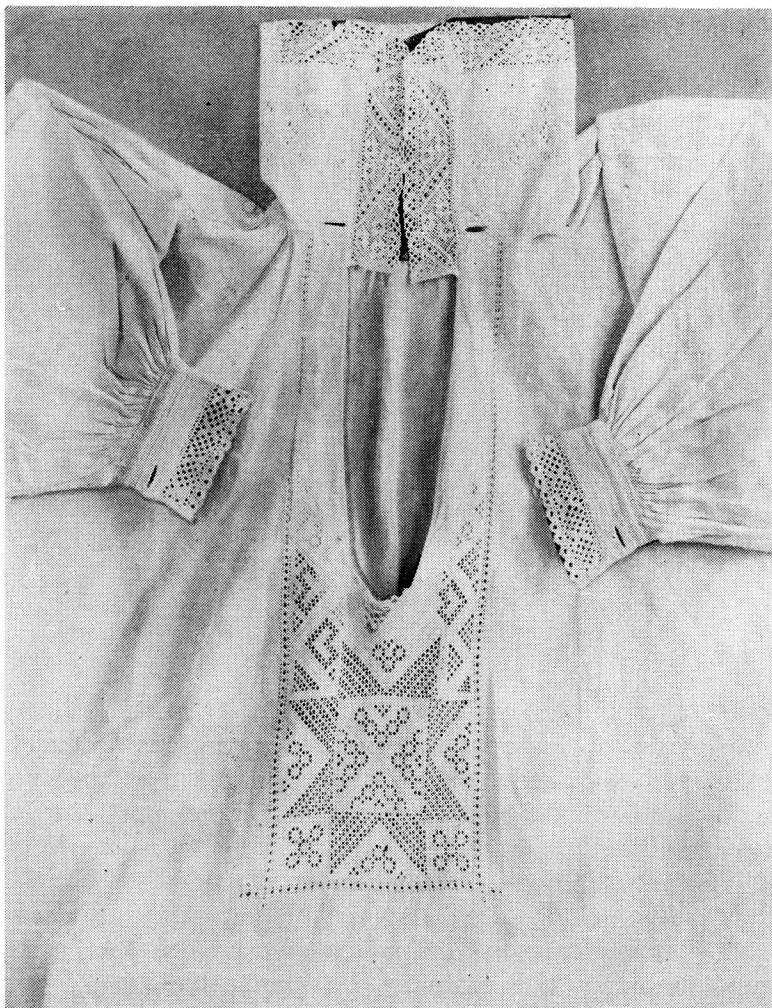

Fig. 16. Brågemansskjorta rikt sömmad.

Skjortan tillhörde ett av mansdräktens viktigaste plagg. Materialet bestod av lärft till högtidsskjortan, medan vardagsskjortan syddes av blaggarn, hampelärft eller skäftefallsväv.

Under första hälften av 1700-talet funnos enl. bouppt. endast ett fåtal skjortor upptagna, under det att dessa persedlar tiden härefter utgjorde det största antalet i det manliga dräktförrådet. (Se bouppt. 9).

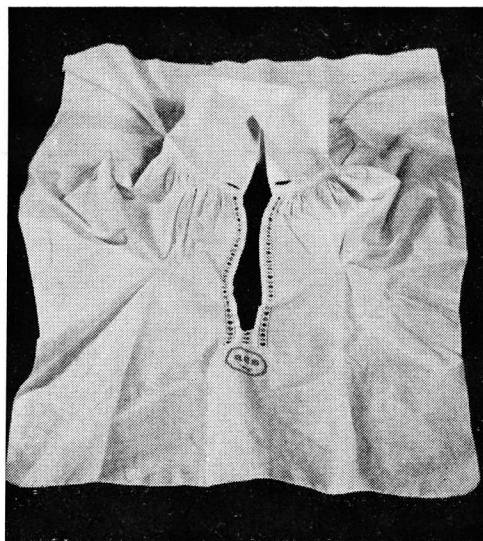

Fig. 17. Nattkappa märkt N. C. S.

På brudgumsskjortan har nedlagts stor möda, ty såväl bröststycken på båda sidor om sprundet, den högt uppstående kragen, axelstycken som ärmlin voro rikt utsydda med mönster i rätlinjig plattsöm och bottensöm samt bårder av riddarkors och dubbelhjärtan. En mängd konstmässigt lagda veck och flera rader trådräta stickningar bidrogo till att göra utsmyckningen ännu rikare. Fig. 16. För att styrka bröstsprundet utsyddes en hålsömsstrekant, kring vilken löpte en rektangulär hålsömsfigur, varunder initialerna I. N. S. lästes. T. o. m. vardagsskjortan var på axelstycken och ärmlin prydd med kråga, noppor, musatrapp och rynkning i taggmönster.

Skjortsynaden framgår av de gamlas beskrivning: »Brågemansskjortan syde vi me musatänn po själva kanten, man dro ud tre tråa å la om nålen tre gånga å knyckte ti me näjlorna. Di ble håra som sten å allri åppslitta. En ann sorts kråga va me rännesnära åpp å nårr. Burlöv. Skjortans krave va kantad me spiss. Ja konne sidde en hel da po itt ärmlin. Man la ihopp å kasta över vår tagg å sin sticka å te sist kråga. En ann slavs kråga sydes po tvärt å man syde kråga po fina rynkor. Po äjslasticken va kråga ront ikring å stickning mellom tråana». Sunnanå.

Brudgumsskjortan, som var fästmögåva, beställdes oftast hos någon sy-kunnig kvinna i socknen. I sylön för en skjorta erhöles »en skäppa ru». Burlöv. »Mor beställde en brågemannsskjorta å ga far». Genarp.

Fig. 18. Brågemans hatt.

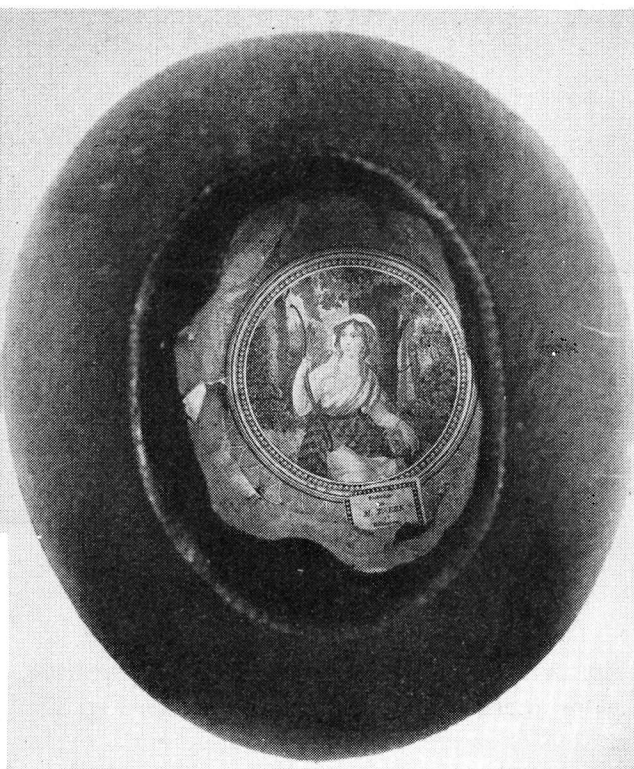

Fig. 19. Hattens innersida.

Som bekant ingick skjortan i tjänarnas löneförmåner, och för den skull sydde pigorna på stället skjortor till drängarna. »Darr ja tjente la vi åpp en 30 alna räcka, som skolle va te skjortor å särka». Klågerup. »Ja guda ud skjortorna farlet. Pär sa, du syr så grannt å så syde ja en hane i hans skjorta me namn ongernän». (Bomärke) Burlöv. »Arbetslönen för en dränga-skjorta va 33 öre, då syde ja en ra noppor po ärmlin å äjslor». Klågerup. »Darr va tjäddingagånga å flättegånga po äjslasticken, hela å hala gövla po skjortekraven». Häckeberga.

De grova skäftefallsskjortorna voro slitstarka men icke eftertraktade av personer med ömtålig hud. »Husbonens nye skjortor, som va fulla åu sköver fick drängana fysst gå me i åta da. Di va måtro farlia å nårr de klidde ella stack, fick di fara po å vingsa si». Klågerup.

Den tråd, som användes för sömnaden, var hemspunnen och skjortknapparna hemgjorda. När skjortan var färdig, glättades sömmarna med glättebenet, en svinbete eller ett oxben.

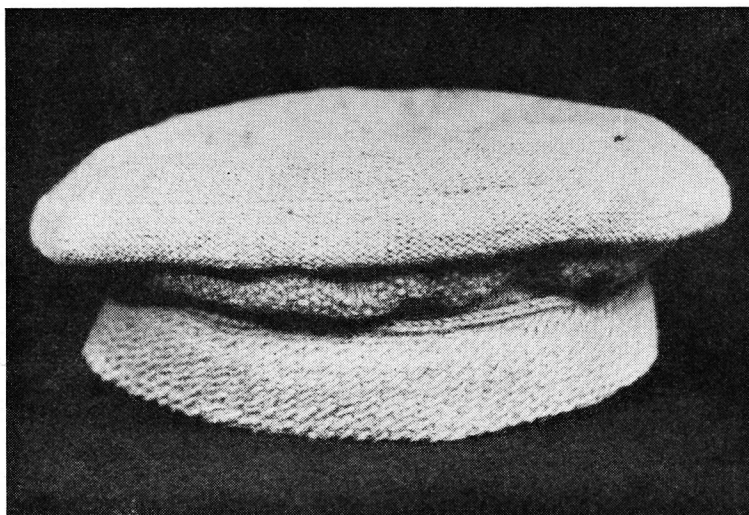

Fig. 20. Spyddehua.

Ett annat plagg, som tillhörde mansdräkten, kallades *nattkappa*, ett vitt förhäng försett med fastsittande krage. Fig. 17. Denna tillknöts med ett band i nacken eller knäpptes med stolpknapp. Mycket fint lärft användes för nattkappor, vilka liksom skjortorna utsmyckades med sömnad på axelstyckena och hålsömmar längs bröstsprundet samt röda bomärken. Att en och samma person var ägare till ett dussin nattkappor var inget ovanligt. En åbo i St. Uppåkra efterlämnade år 1858 nitton st. dyl.

I senare tid användes tjocka, vadderade *förhäng* av ylle, antingen broderade eller försedda med stickningar. Liknande muddar med knäppanordning begagnades samtidigt.

Vilket dåligt lyse man använde sig av vid skjortsömnaden meddelar en sagesman från Genarp. »Di fattie fick hjälpa si hår di konne. Lerlampor va bättor än tranlampor. Hos pottemagaren kypptes sånna, di konne va fina å glaserade å hade två skåla över varandra. I tuden la vi en lase åu hellinne, som snodes å så en isterbid po å den brände, å så konne de bränna bodde åppe å närre. Ve den ljusastagen fick vi arbéja».

Huvudbonader.

Som huvudbonad begagnades såväl hattar som mössor av växlande utseende. (Se bouppt. 10). Vid de kyrkliga högtiderna användes *hög hatt*, s. k. rag hatt av filt eller fälb, vilken också kallades femstopahatt. En och annan gång reno-

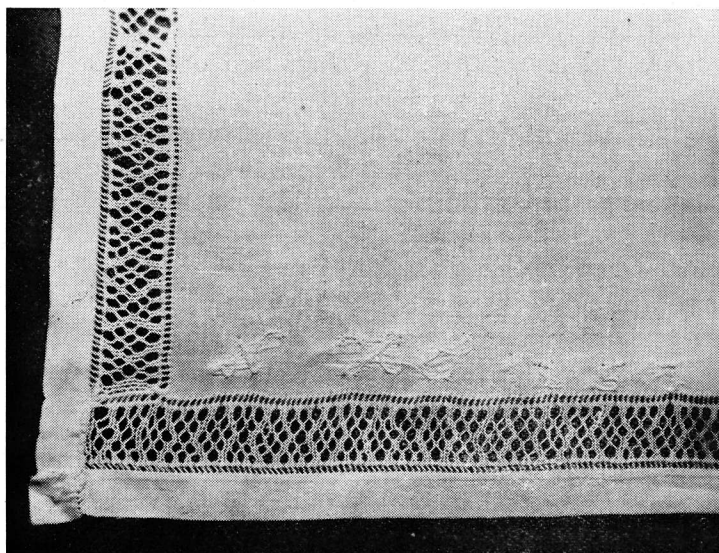

Fig. 21. Detalj av brågemansnäsduk märkt N. H. S. 1854.

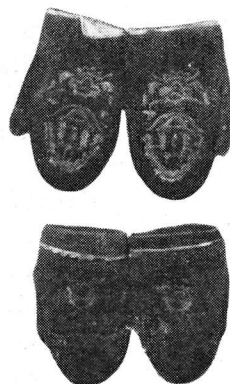

Fig. 22. Brågemanshandskar med kulörta silkebroderier.

verades den gamla, grönglänsande kastorhatten på följande sätt: »Fysst tårades spingelvöv å murbrug åu mä en karalase. Sin kypptes fårr tie stiver bresilja, som koktes i vann å darr diptes den nårr en toll tri gånga å den ble holians svårt åu ed». Lomma.

Hattarnas foder utgjordes av mönstrat papper, liknande tapet, och kunde dessutom i botten förses med en vacker bild i stålstick jämte hattmakarens namn. Fig. 18 och 19.

Andra slags hattar av svart filt hade en låg, rund kulle samt bredskyggigt, mer eller mindre uppvikt brätte och kallades för den skull »breflabbeda hattar». Runt kullen gick ett mångfärgat sidenband eller en sammetsbård, prydd med kronspänne eller sölja av silver.

Vidare funnos fodrade *skinnmössor* av valmar och kläde, försedda med skinnbräm att slå ned vid kall väderlek. Dessa syddes av hund-, katt-, rävm-, iller- eller utterskinn.

»Fläsjuhua» kallades en skinnbesatt mössa, vars flikar slogos ned till skydd. »Fläsjuhuor va åu sking. Nårr di skolle ha en sån, fick di riva lived åu en gammal hong. Hongahuor å fleggahuor nyckas om vintertid, di sloss åpp å bants åppe på hoedet». Klågerup.

Karpus benämndes en slags fodrad mössa av valmar, vilken kunde fällas ned.

En annan typ av huvudbonad visade *kasketten*, en svart lädermössa med bred skärm, vilken användes vid resor; även den slogs ned och tillknäpptes under hakan.

»*Spyddehua*», »knyttehua» eller »milkakopp» var, som namnet anger, en stickad mössa av vitt ullgarn utan skärm, vilken begagnades i vardagslag. En dylik, flossad invändigt, var märkt med rött namngarn L. N. S. 1803. Den hade en rund, flat kulle och beskrives sålunda: »Milkakoppa kallas di vide spyddehuorna, som mannana hade. Nårr di kasta äpp, hade di 6 spyddor å 33 maskor po vär speda, de va en given regel. Nårr huan va tvättad å valkad nånna tag, så to man en tynn bänn me en lase över å bant om'ed å hängde den äpp te den ble tårr, då fick den sin form. Te sist sydes me länkestyng om kanten. Di gamle lå me dämm osse». Fig. 20. L:a Uppåkra. »Till en jul sticka ja 40 spyddehuor och fick 40 öre i stickelön», häri inbegreps även kardning och spinning av ullen. Burlöv.

Pickelhuor voro små runda valmarsmössor, svarta eller blå, sydda som en kalott med sex kilar. (Olika huvudbonader se del II pl. I.)

Ett bevis på att manfolken inte voro liknöjda om sitt utseende, se vi av följande: »Morfar talade om, att där va en hemmansåbo, vilken allt som oftast köpte nya mössor för att se ungdomligare ut. På söndaem. talades det om, att i dag hade han en ny mössa på sig igen i kyrkan». Kabbarp.

I senare tid begagnades mössor med bred laderskärm, och »bosshatt» inköptes för en tolvskilling.

Vid sekelskiftet omtalades, att Ettarps fåraherde på 1860-talet lärde sig att sy mössor, han förfärdigade flera hundra sådana och sålde dem för 50 öre st.

Tyvärr äro ytterst få huvudbonader bevarade. Av en bredskyggig filthatt med c:a 12 cm. hög kulle återstår nu endast ett smalt brätte, emedan detta använts som — förladdning, när hatten en gång kasserats. Lyngby.

Fotbeklädnaden utgjordes av *stövlar*, laderskor, inneskor s. k. slövsor och träskor. Stövlarna hade något olika utseende men voro i allmänhet försedda med tungor framtill. En annan typ var långa kragstövlar (se del II fig. 28) och halvstövlar, beslagna med skinande kopparsinkor. Fig. 3. »Stövlakneitsjan» kallades en gammal kvinna, därför att hennes man oftast gick i långa kragstövlar. Brågarp. »Stövlana skolle va så blanka som en nyslan firariksdalet». Knästorp. Under vintern begagnades träskostövlar. »Det var vanliga träskor, på vilka man själv spikade ett par gamla stövelskaft». Brågarp.

Förr i tiden brukade en och annan *skor* med spännen av koppar, mässing, stål och någon enstaka gång av silver; en rusthållare i Wesum efterlämnade 1812 »1 par silfwer skospänne»; senare tillknötos skorna med remmar. En skomakare från L:a Mölleberga, f. 1855, meddelade: »Lärsko hade di ve brållop, kristnagille å ärede». Han fortsatte: »Vi va tre skomagare, mäster

Fig. 23. Per Andersson, f. 1869.
Hässleberga Nr: 1.

å två lärepåga, som gick ront i hela byen å syde. Vi hade lästor me å konne va en hel vicka po värt ställe. Mannana hade många par stövla, i en går hängde åtta par å ente mer än itt par, som va halsålade. De va ente så nogt me passformen, varken po sko ella stövla, bara di ente gjordes fårr små, därför skolle di ha två par hossor, nårr di skolle måttas». Det var brukligt att spika tunna skivor av »värhorn» under skosulor och träskobottnar för att de skulle bli slitstarka. Detta tillvägagångssätt ansågs medföra stora besparingar.

De *inneskor*, männen brukade, voro kasserade skor, på vilka bakkapporna bortskurits. För att dessa tofflor skulle sitta bättre fast, torkades strump-lästerna på det daggiga gräset.

Träskorna beställdes oftast hos träskomannen, men en och annan tillyxade dem själv. Vinterträskorna gjordes stora och rymliga, enär de skulle rymma en försvarlig »bossvischa» för att hålla fötterna varma. Klackarna broddades med hästkosöm. Ett par goda träskor behölls till dess de voro alldeles

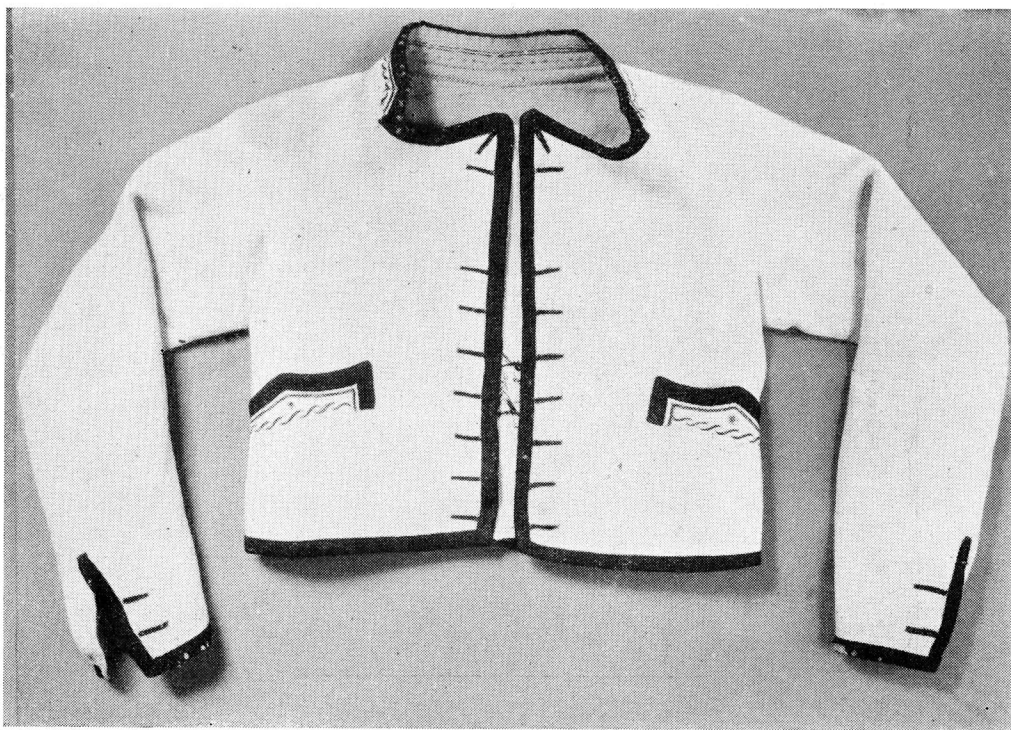

Fig. 24. Konfirmationströja från Flackarp.

utslitna. Inträffade det att träskorna sprucko, satte man på järnband eller surrade med ståltråd.

I Tirup fanns en gammal träskoman på 1850-talet, som arbetade i 40 års tid men till sist måste nedlägga sitt hantverk, ty »di fondera po å kyppte gönga träsko po markaded i Long för 50 öre, men darr skolle slås joror om, annars sprack di». Knästorp.

Mindre klädespersedlar.

En annan persedel tillhörande mansdräkten var *brågemansnesdug* med bred hålsömsbård. Fig. 21. *Snusnäsdugar* användes först i senare tid. De hade en försvarlig storlek och voro av bomull med blå och röd spegel samt randig bård eller smårutiga i blått och vitt. Den brandgula färgskalan sågs även (se del I, sid. 33, pl. VI, fig. 4).

Stickade *ullvantar* såväl som schattérsömmade *skinnhandskar* voro jämväl i bruk. Fig. 22 (se del I, sid. 33).

Fig. 25. Samma tröja sedd bakifrån.

Paraplyet begagnades först i mitten på 1800-talet. Paraplystället bestod av 7—8 grova, fyrkantiga spröt av rotting med mässingsdoppskor. Skaftet hade lång, prässad mässingslöpare och samma slags doppsko, medan kryckan var av horn, många gånger utskuren i form av örn huvud etc. Vid kryckan hängde en mässingskedja, försedd med en stor ring, vilken skulle sammanhålla paraplyet, då det var hoprullat. Till klädsel användes storrutigt, fyrskäftigt bomullstyg i lysande färger, enfärgat med kulört bård eller blåvitrutigt.

De yngres klädedräkt.

Intill sex års ålder bar pojkarna slum, Fig. 23, ett slags kolt, som vid denna ålder avlades, varefter barnen kläddes som de vuxna i tröja och långbyxor. (se del II, sid. 9—18 och fig. 20.) De brukade även pälsar, och sagesmannen yttrade: »Vi slo så pälsaflien råg åu». Lomma.

En konfirmationströja av vit valmar från Flackarp visar fig. 24 och 25.

Den har en smakfull utsmyckning med blå silkebroderier och är kantad med blå lärft. Traditionen förmäler, »att efter konfirmationen fick di rongenoms-rockar». Fig. 26. Lomma. »Pågana hade förr långa smäckaböjser å ente såna nobba som di nu har». Burlöv. Pojkarnas kläder syddes mestadels av »gammalt».

När konfirmationsåldern var inne, kunde det inträffa, att mor i huset gav litet extra åt en omtyckt, villig tjänstepojke. »Pär fittj to te en klänning, nårr han skolle lesa si fram», yttrade sagesmannen. Lomma.

Helgdagsdräkten

för de förmögnares vidkommande förfärdigades av finaste material, och silverknapparnas mångfald räknades i dussintal. Brågemanskläderna med många omgångar dubbla klädesplagg, i äldre tider ej mindre än fyra olika färgade valmarströjor, skulle antyda välmåga och användes sedan vid de stora kyrkliga högtiderna, familjefester och gillen.

Vår, höst och vinter begagnades korta skinnbyxor jämte långa valmars benkläder, men till sommarens högtidsdräkt hörde långbyxor av finaste lärft. Skinnbyxorna utstofferades med laskad ornering längs sidosömmar, smäck och knäsprund. På den rektangulära inramningen sågos på ena halvan ägarens initialer, och på den andra stod året. »Brågemansböjser va korta skingböjser, darr lämnen va udsyd». Hyby. »En gång hade brågemannen stoppad ringen i ongerböjseelomman å de så motro feled ud». Brågarp.

De vita tröjorna hade en synnerligen smakfull, blå utsmyckning, och alla knappar glänste i nypolerat skick.

Enär såväl brågemansskjortan, strumpor, strumpeband som selar voro fästmögåvor, hade mycken möda nedlagts på dessa plagg, vilka i många fall beställdes av någon sykunnig kvinna. En sådan var Hanna Pål Jöns, f. 1810, död vid 96 års ålder. Hon bodde i utmarkerna vid Lunnarp nära Kyrkheddinge och gick omkring och sydde såväl i Torna som Bara. Det har sagts, att denna i all handaslöjd skickliga och förfarna kvinna utförde en egendomlig sömnad av ullgarn med långa stygn och snöddliknande kanter på strumpeband och selar. Dessutom sydde den gamla väskor och börsar i korsstygnbroderi. I Värpinge by bodde för lång tid tillbaka sedan två gamla mamseller, som på beställning broderade olika klädesplagg till »bys kvingor». »Fästemanstøj jore mor. Hon fick tål skilling fårr en skjorta å en krave, ett par hossor 67 öre, en spyddehua 50 öre, itt par vanta 25 öre». »De va tösens föräldra, som besto fästemanstøjed». Till dessa saker skulle också ullen kardas och garnet spinnas för samma betalning. Burlöv.

Traditionen omtalar, att en tioårig flicka, Elna Ols Dr i L:a Uppåkra, under 1800-talets första decennier en gång sydde på ett par brudhängslen,

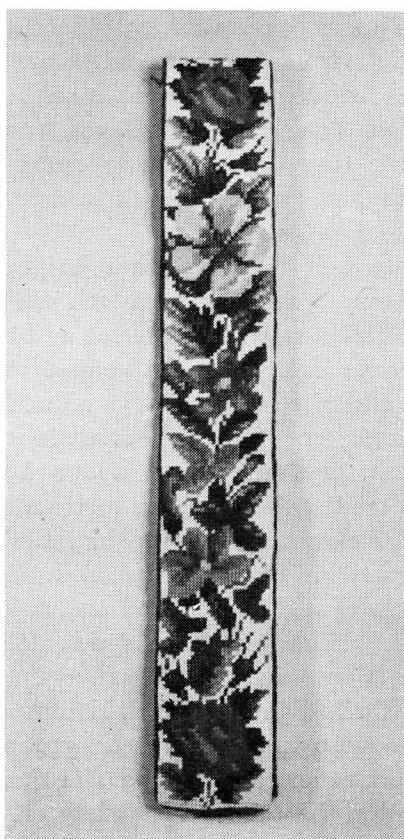

Fig. 27. Detalj av brågemansselar.

när Nils Månsson i Skumparp kom på besök till hennes far, häradsdomare Ola Jönsson. Skumpen beundrade den lilla Elnas duglighet och gav henne 1 styver med orden: »De ska du ha min gröbba fårr du e så dokti å sy bruasela». Uppåkra. Brågemansselarna utfördes i korsstygnbroderi med blom-mönster i smakfulla färger. Fig. 27.

Halsklädet eller kravatten var en mindre, fyrkantig, kulört siden- eller halvsidenduk, som tillhörde högtidsdräkten. Den lades i trekant och bands runt omkring skjortkragen men fick ej dölja halsknappen, som kom väl till synes vid västens och tröjans hakformiga urringning.

Gamla tiders bröllopskläder beskrivas sålunda: »När manfolken gingo i stass, voro de iförda bredskyggig, flat, svart hatt, blå valmarströja med strut i ryggen, skinntröja närmast under yttertröjan, korta skinnbyxor med breda,

röda strumpeband och ljusblå kjol, varå en läderpiska bundits eller hängts på armen. I stassen gick främst föregångsdrängar eller förridare, därefter brågemannen med en av brudens och en av sina bröder på vardera sidan, sist de övriga manfolken. Andra bröllopsdagen voro männen klädda i vit »spyddehua» och en stor förgylld halsknapp under hakan samt gul skinntröja med stora söllknappar. Tredje dagen var klädseln lika med första dagen, endast kjolarna saknades.»

En bland de vackraste och bäst bevarade brudgumsdräkterna i häradet har ägts av Jöns Åkesson, St. Mölleberga, och tillhört Jöns Jakobsson, f. 1821, å Önsvala gården. Dräkten, vars material är blå valmar, har en midjekort jacka med ståndkrage och är dubbelknäppt med 14 st. silverknappar och silketränsade knapphål, 7 st. vid varje sida. Jackan är försedd med ytterfickor. Ryggstycket saknar mittsöm, och sidosömmarna avslutas med tvenne spetsiga skörtveck, prydda med en knapp å varje veck. Jackan är i övrigt rikt utsmyckad med silkebroderier och stickningar i samma blå färg å såväl slag, krage, fickor som ärmuppslag, där även knäppanordningen består av två st. silverknappar vid varje handled. Fig. 28. Jackan har grönt och svartrutigt foder. Långbyxorna med bred smäck knäppas med åtta st. silverknappar. Tillhörande brudhängslen äro sydda 1835 i korsstyggn med rosenmotiv.

I mitten på 1800-talet förfärdigades högtidskläderna, såväl tröja som byxor, av svart kläde. Jackorna voro korta med överliggande krage och djupa slag samt knäpptes med dubbla rader tagelknappar. Tröjans kanter buro flera rader stickningar och taggbårder. Klågerup; Nevitshög, Kyrkheddinge, Burlöv.

Under 1800-talets senare decennier brukades »rongenomsrocka och smällpiskarocka», avskurna i midjan och försedda med långa skört. Fig. 29. Till såväl dessa som polkatröjorna begagnades även rutiga benkläder i avvikande färg. Fig. 30. Ofta inköptes byxtyget av västgötaknallar. »Kvingan kyppte två räckor kassmår te böjsor». Burlöv.

Varðagskläderna

bestodo av gamla, slitna plagg, och man hörde benämningen »måge-tröja» om en sämre tröja. Under sommartid buros byxor av grovt blaggarn eller skäktefallsväv. De senare voro så gott som outslitliga. Pälsarna putsades med kimrök och gnedos därefter med en »fläskasvär». Under heta sommar dagar sågos de gamla ofta iklädda skinnpäls. »Di e så bra, fårr di stängor varmen ude». Brågarp.

Funnos några slitna delar på kasserade persedlar, kunde dessa alltid komma till användning. Hela skjortärmar voro lämpliga som förvaringsplats för t. ex. potatismjöl eller torkad frukt av något slag. Pengar lades i allmänhet

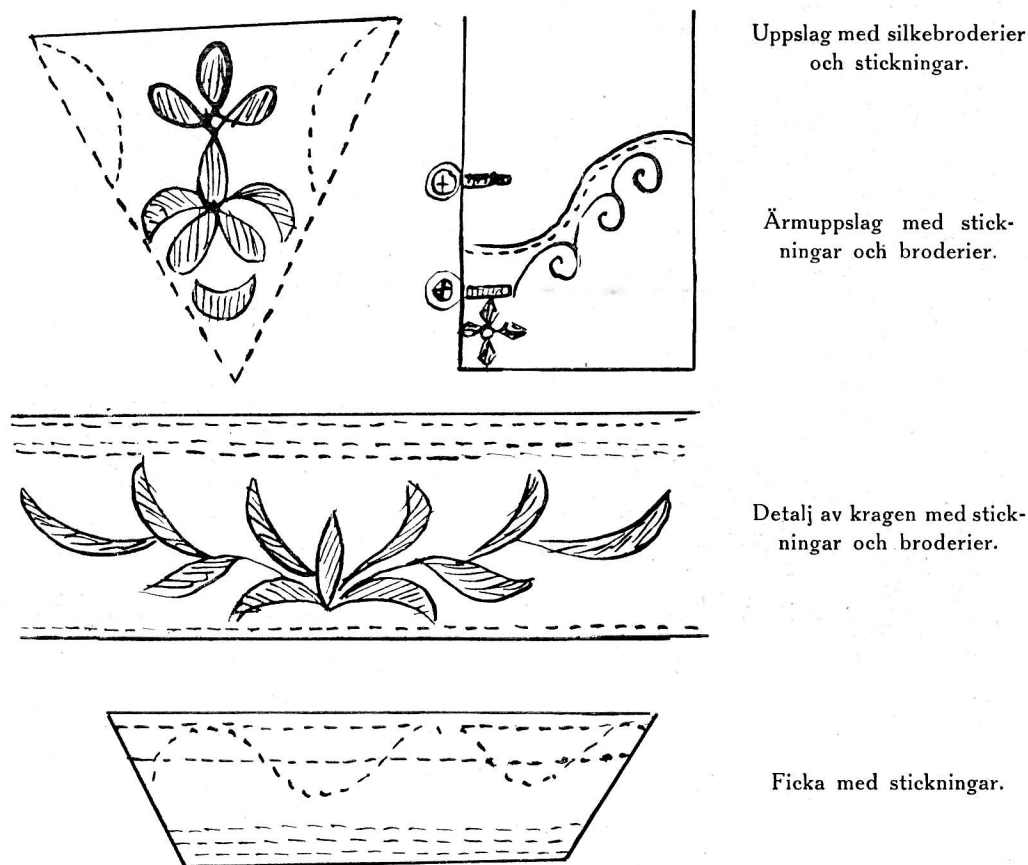

Fig. 28.

i skinnpungar, men i brist härpå dög en gammal handske, vante eller »hosse-sock», vilken gömdes på kistbotten, i sänghalmen eller på en annan säker plats i huset.

Vardagskläderna behövde ofta repareras, och i varje by funnos färekvingor eller bödekvingor, så kallades de gummor, som mot kontant erkänsla lagade och stoppade de manliga tjänarnas klädespersedlar. Härom erinrar mor Boel i Kyrkoby: »Dränjana hade vär sin färekvinja. De va huskvinjor, som behövde förtjena. Di fick fira kr. om åred åu dränjen för å hålla hans töj i årninj. Di dränja, som ente hade nåd him, brute ji sin färekvinja en jula- å en påskakaga». En meddelare från Genarp minnes Halta Ingar på fattighuset, som gick med krycka och käpp och avled på 1870-talet. »Hon va en redi färekvinja. Närr vi skolle lära å jårra hossa å finjervanta fick vi gå te

Fig. 29. Anders Jönsson, f. 1825.

Fig. 26. Nils Andersson, f. 1861.
Mossheddinge.

Fig. 30. Jöns Åkesson.
Grevie.

Halta Ingar fårr mor hade ente tid. Po de fårrtjente hon sin föa. Hon fick en krocka milk, sul å brö. Kvinjan hade en hynna i stuan å så slo hon vann i holled po golled te hynnan».

Hårets och skäggets ans.

Innan gilleskläderna påtogos, företogs en omständlig tvagning, och håret ansades på sitt särskilda sätt. En högtidsklädd odalman med de vackert upplagda lockarna vid öronen, var i sanning en ståtlig syn, antingen han sågs på kyrkbacken eller deltog i en brudstass. Fig. 31 och 32.

Vi låta de gamle själva ta till orda angående gångna tiders toilettbestyr. För tjänarnas vidkommande var det si och så med hygien, enär de voro i strängt arbete från morgon till kväll. »Ansikted tvätta di ente så titt, de gick väl an, om en hade tid å tvätta növana». Samma sagesman omtalar, att »bara vann va de bästa, bårja di å tvåla, sin va de tvonged». Burlöv. En

Fig. 31. Bengt Hermodsson.
Åkarp Nr 8.

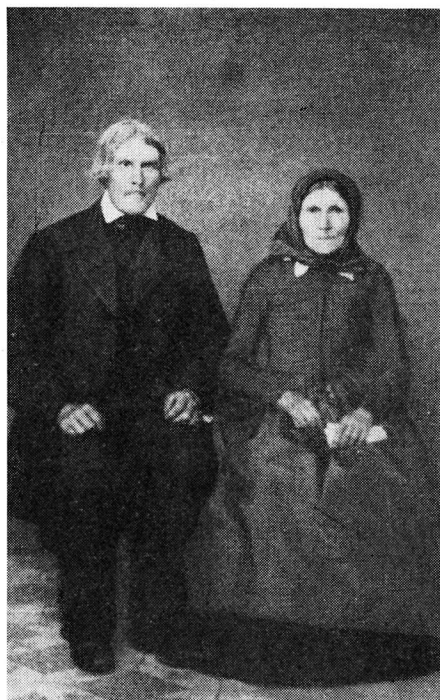

Fig. 32. Sifver Jönsson, f. 1807.
Elna Pehrson, f. 1809.
Nevitshög Nr 4.

annan beskriver tvättning och kamning sålunda: »Tvål brugte di aldri för, indast om en konne smy si te en bid soda. Lörda midda satte vi ud råckana å i mårkningen skolle vi i lav me pågana. Ingan di gåd å lest, fick vi tvätta dåmm om halsen å tjämme dåmm». Knästorp.

För manfolkens del skedde tvättningen vid gårdens vattenho och om vintertid i stallgången. Tillvägagångssättet var följande: »Man sög vatten upp i munnen och sprutade ut i händerna för att tvätta sig vid sidan om vattenhoen, ty det vatten, djuren skulle dricka, fick ej förorenas». Lomma. »Ve högtidorna å injan di jittj te Nattvarden tvätta di si i sodalud». Häckeberga. »En gammal rij man, som dö po nittitaled, toa si alltid ve påsten å sin sto han mod vingen å tårde si. Han hade så möed pänja å aldri råd om itt tvål», tillade sagesmannen. Uppåkra. »En gång om åred, de va misommarsaftan, va vi sjöen å bada. Om sommaren gick man i bäcken te knäen å fila å gne kroppen me növana». Öronen rengjordes med öronslevar av silver, men de fattiga fingo nöja sig med »spyddor å pinga». Nevitshög.

»För åttio år sen var manfolken renrakade, de hade bara lite skägg under hakan». Gubbarna buro skepparkrans, d. v. s. skägget gick i krans från öra till öra. Det var bara knektar, som hade »mongstascher». Nevitshög.

Angående rakningen, »så hade di doningen i en låda å litta två å vann i en ragekäpp, som di satte po kackelonon å jonkas». Rakknivar gjorde finsmeden, och benhalvor användes till skaft. Kniven slipades på en träsvamp, som var skuren i avlånga bitar. Häckeberga.

Håret kammades omsorgsfullt till de kyrkliga högtiderna och vid gilletillfällen. En spegelbit användes för läggandet av hårskalet, som antingen var mitt i pannan eller vid ena sidan. »De syntes gott, nårr mannen va arri, fårr då rev han si i hoeded, så de långa håred kom ve den stackeda sian». Burlöv. Håret var långt och rundklippt samt nedfallande över öronen. »Mor klippte pågana rongen om me en ullsäjs». Klågerup. »Darr va di, som bruga gå ikring å klippa å så fick di bara fylle fårr'ed». Nevitshög. »En man i byen brukade klippa. På söndag morgonen var hans trappsten fullsatt med manfolk, som väntade på klippning. Ett förkläde bands om halsen och proceduren började. Priset var tolv skilling». Brågarp. »Värahorn användes åu di äldre, då di skolle ha krylla ve örnen. Håred skolle läggas över horned å vättas å bingas om». Flackarp.

Diverse tillbehör.

Oumbärliga tillbehör till mannens utrustning voro käpp och läderpiska, vilka ansågos som tecken på husbondevärdighet, och käpparnas olikartade utseende erbjuder ett rikt studium.

Högtids- eller kyrkkäppen bestod av ett nio kvarter långt spanskt rör, vars övre del prytt med en stor silver- eller mässingskula, där beslaget sträckte sig nedåt käppen. På nedre delen satt en kvarters hög doppsko av mässing eller järn. Denna höga stav begagnades ej som stöd under vandringen, då den silverbeslagna delen av käppen i så fall skulle döljas, utan hölls i stället något nedanför beslaget med den glänsande kulan framåtriktad. Fig. 33 och 34. Kyrkkäppen kunde också vara försedd med inskuren almanacka.

Det fanns smala käppar prydda med lädertofs, armstjocka knölpåkar, Fig. 35, och sådana försedda med horn- eller elfenbenkryckor. Fig. 36. Vanligast voro de hemgjorda av hassel, asp eller »tjörne me skrammel i», självvuxna rötter o. d. På kryckorna nedlades många gånger ett omsorgsfullt arbete med olika slags utskärningar. Fig. 37. En krycka kunde t. ex. bestå av trenne utskurna häst-, hund- och örnhuvud i T-form. Fantasien var livlig och man kunde få fundera en stund, innan det stod klart, att kryckan t. ex. föreställde en hund med apa på ryggen jämte ett getabockshuvud. En sko-

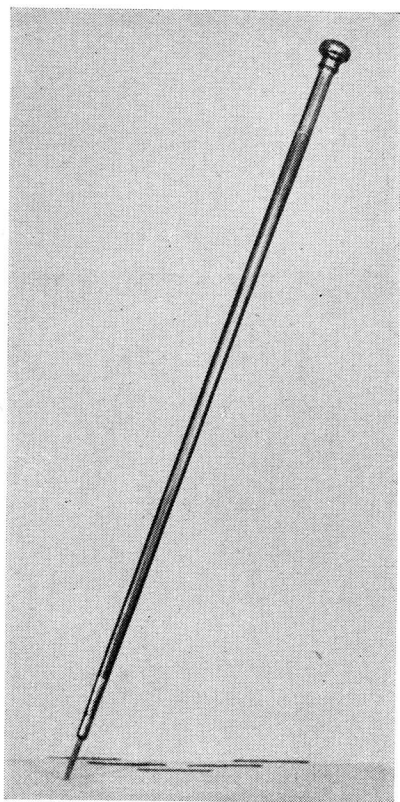

Fig. 33. Spanskt rör.

Fig. 34. Detalj av kulan.

makarekäpp kunde vara försedd med stövelkrycka. Endast en skinnrem, som löpte tvärs igenom huvudet, var ibland till fyllest.

Bland de käppar, som användes som försvarsvapen, funnos s. k. blykulekäckar, där blykulan dolde sig i knappen. På en annan till synes oskyldig käpp kunde ett spjut dragas ut.

Piskan hade ett välgjort, flätat skaft av läder, ålskinn eller enebark samt var försedd med slungad snärt.

En vackert arbetad läderpiska visar Fig. 38 och 39. Den har pietetsfullt förvarats i flera generationer. *Piskan* består av flätad rotting och är överdragen med en svartbrun läderhylsa, 82 cm. lång och försedd med silverbeslag. Denna numera sällsynta tingest har tillhört Nils Hanssons, f. 1840 i Djurslövs mölla, farfar. I en bouppt. 1810 efterlämnade en husman å Cap en läderpisk.

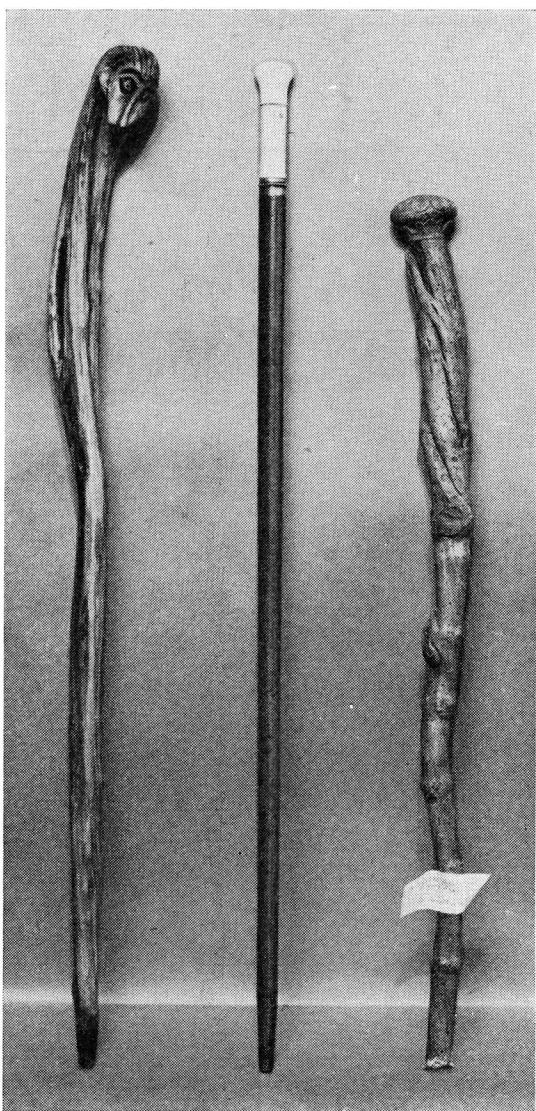

Fig. 35.

Fig. 36.

Fig. 37.

Fig. 35. Knölpåk av enerot. Detalj av kryckan.

Fig. 36. Nämndemanskäpp av spanskt rör med elfenbenskula. 1844.

Fig. 37. Käpp med Oscar II namnchiffer.

Fickur med därtill hörande kedja saknades ej hos de välbärgade odalmännen. Dessa klockor, som först kommo till användning vid 1800-talets mitt, voro merendels av ansenlig storlek och tyngd och hade en gedigen, slät silverboett. En och annan gång syntes vackert arbetade urtavlor i emalj. Fig. 40.

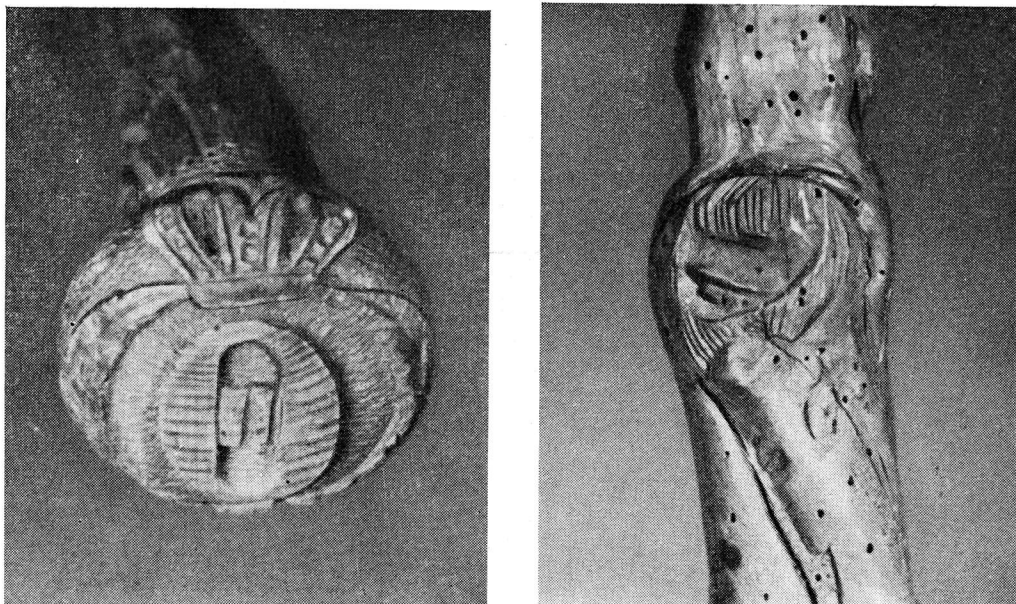

Fig. 37. Detalj av namnchiffret och utskärning på käppen.

Urkedjorna kunde vara smala, bestående av större eller mindre silverkulator etc. eller ock s. k. trelänkakedjor, sammanhållna av silverplattor med röda glasflusser. Häri voro fästade urnycklor med pistolform eller av rund eller fyrkantig silverplåt med infattad sten, pålöddat mynt, sigill, Fig. 41, bärnstenshjärta i silverinfattning o. s. v. När överlivets snörkedjor blevo omoderna, användes dessa många gånger just till männens urkedjor och hade då en anseelig bredd. Hårkedjor till minne av någon familjemedlem påträffades ofta. Dessa voro konstfullt slagna snodder av olika utseende med knappprydnader. Fig. 42.

Lommeklockor av oädel metall brukades även och i senare tider användes nickel- eller mässingsfodral med urtavla. Ibland bars klockan endast i svart kantband. »De hade alltid far, han ville ente vidda åu nån höjfar», tillade sagesmannen. Genarp.

Pojkarna ville gärna klä sig i klocka. Denna utgjordes helt enkelt av en stor knapp, i vilken flätades eller snoddes ett band. En outhärlig tingest för en liten parvel, som skulle ta tjänst som vaktpojke, var solringen, vanligen en marknadsgåva. Denna mässingsring hölls upp mot solen, varvid en ljuspunkt kastades genom ett litet hål på någon av de uppställda sifferraderna på ringens innersida och såmedelst angav tiden. Fig. 43.

Fig. 38. Läderpiska.

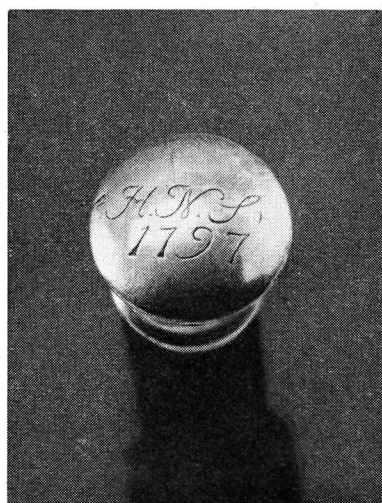

Fig. 39. Detalj av silverkulan.

Till de småting, som männen buro på sig, hörde *öronrensare*. Härtill användes en silverpek med skålformigt blad, eller också hade denna tingest formen av en skära.

Öronringar begagnades ofta av de äldre och voro smala, tunna silverringar. Egentligen borde dessa förfärdigas av kyrkobly för att fylla sin funktion, nämligen att motverka dövhet. Hål i öronen åstadkom man genom att hålla ett lingarnsnysta bakom örsnibben och sticka till med en stoppnål.

De mera besuttna bönderna voro ägare till silverbeslagna *sjöskumspipor*, *snusdosor* (se del I pl X fig. 25) och *glasögon* (se del I pl. X fig. 24). Förutom silverdosorna funnos dosor av mässing, tenn, pressat papp och näver, de senare så stora, att de rymde $\frac{1}{2}$ skålpund Ljunglöfs 1. I de s.k. urdosorna, till formen runda som en klocka, svepte man helt enkelt om med tungan i snusdosan. Vidare kunde den snusande spegla sig i locket, eller ock fingo gubbarna sig ett gott skratt åt ingraverade rim, då de bjödo varandra på en pris.

Fig. 40. Fickur av silver. Urtavlan visar jaktmotiv i vackra färger och såväl tim- som datumvisare. Inuti boetten finns ett högblått papperstryck, varå läses: S. Svensson. Urfabrik Malmö. Lilla Torg Nr 4.

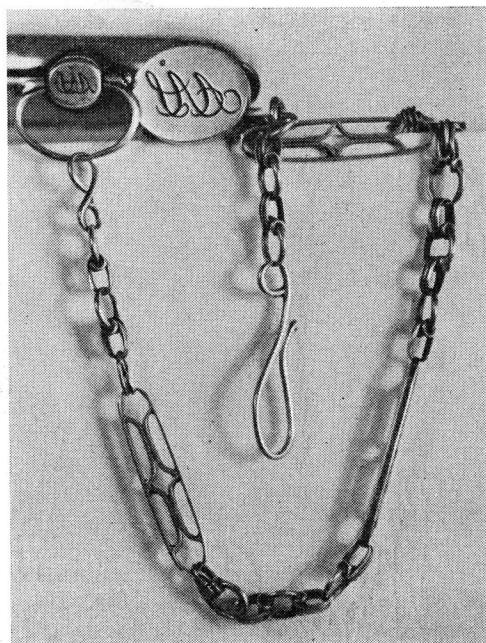

Fig. 41. Urkedja av silver, tillhör fickuret, å vars bygel läses ägarens initialer A. Å. S. — å kedjan med vidhängande sigill av silver äro samma bokstäver ingraverade.

Då naturen skiänkt dig näsa,
Bör du nyttja henne rätt.
Dessa rader må du läsa
Och tag sedan prisen nätt.

eller

Mången vis tar en pris
Att muntra sinnet — öka minnet.
Denna dosa skatter hyser,
Som din näsa prisa skall.
Tag en pris så Nasus nyser
Snus är godt i många fall.

Fig. 42. Urkedja av cendréfärgat hår med krok och beslag av silver. Ingraverat: Af Elna.

Fig. 43. Solring av mässing.

Knappar tillhörande mansdräkten voro till form och utseende mycket olikartade. Främst komma *silverknapparna*. De största flata med rund eller fyrkantig knopp i mitten och vackert cicelerade användes av de förmögna bönderna för kjolar och kapprockar. Fig. 44. Tröjknapparna av åttkantig form hade också en ansenlig storlek. Därjämte funnos klot- och halvklotformiga, försedda med ägarens initialer. Fig. 45. Västknapparna voro mindre och antingen runda, ovala eller åttkantiga. Fig. 46. T. o. m. skinnbyxorna kunde vara försedda med silverknappar. Enligt bouppt. efterlämnade 1766 en åbo i Åkarps by två stora byxknappar med rav i silf:er lagda. Hals- eller kragknappen var en stor stolpknapp av filigran eller besatt med en eller flera glasflusser. Fig. 47.

Vidare användes helgjutna, olikmönstrade *mässingsknappar* samt flata sådana, graverade med kungl. namnchiffer eller pressade ornament. Fig. 48. Tenn- och blyknappar voro hemstöpta. Härvid begagnades en knappform av skiffer med plats för flera gjuthål av olika storlek. Fig. 49. Från Nevits-hög berättas: »Morfar stöpte själv sina knappar, som han begagnade i vardagskläderna». Andra brukliga knappar förfärdigades av ben, Fig. 50, horn, rav, pressad papp eller trä och voro försedda med ståltrådsöglor. Fig. 51.

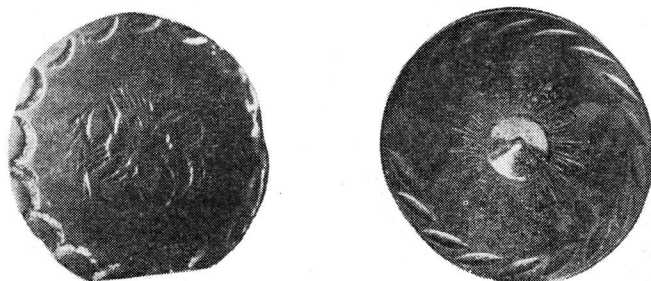

Fig. 44. Kapprocksknappar.

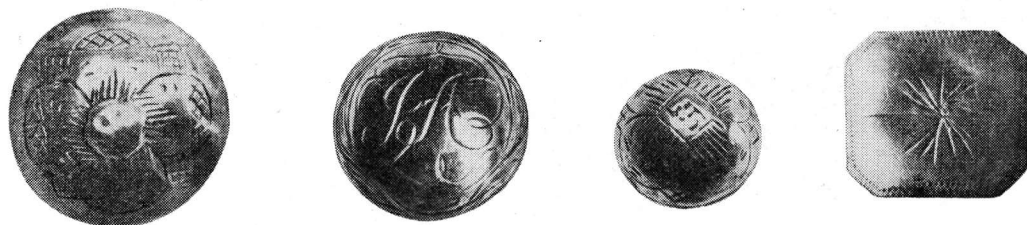

Fig. 45. Tröjknappar.

Fig. 46. Västknappar.

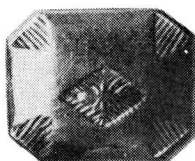

Fig. 47. Halsknapp.

»Här va närre stora, höja hornknappa, di kalla fårr Garibaldi knappa, tala mor om». Knästorp. Andra slag vöro redgarns-, tagel- och klutknappar. De sistnämnda fabricerade skräddarna själva av bok- eller buxbomsträ. Mindre glas- och stenkappar användes för västar. Slutligen funnos hemgjorda trådknappar, sydda av hemspunnet lingarn och avsedda för skjortorna. »Skjorteknappa surra vi po en gäsapen å sin tränsa vi dämm». Nevitshög.

Metallknapparna putsades med skrapad krita. För att icke skada valmaren gjorde man ett hål på ett stycke tjockt papper och från hålet ett klipp ut till tröjkanten, varefter papperet trädde under knappen, på så sätt bevarades tyget runt om knapparna.

Med alla de slag av knappar idkades ofta byteshandel. Drängarna brukade ha en del uppträdda på en skinnrem i byxfickan, varmed de bytte sins emellan. De dyrbara silverknapparna användes t. o. m. som insats i spel.

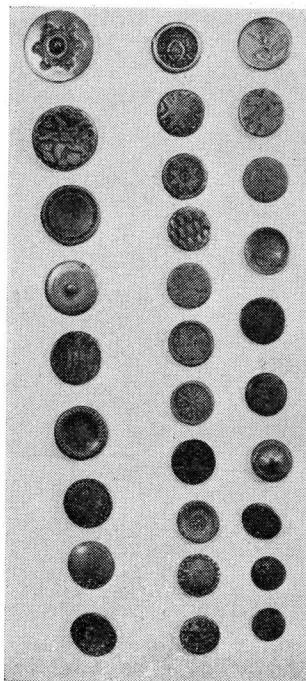

Fig. 48. Mässingsknappar.

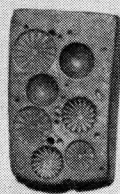

Fig. 49. Knappformar, fyra st. av olika form och storlek.

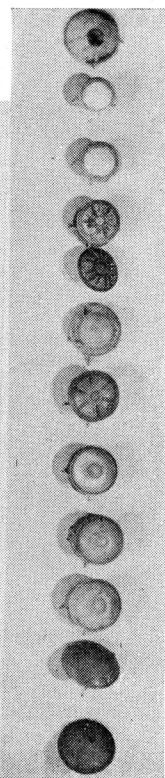

Fig. 50. Benknappar.

Dräktens framställning.

Mansdräktens klädesplagg tillverkades i hemmet. Det åtgick många vävräcker, enär tjänarnas lön utgick i få kontanter, men desto mera utgjordes av klädespersedlar. Dessutom skulle varje piga ha en viss kvantitet linfrö sådd, vilket ingick i hennes löneförmåner.

Beredningen av lin, ull och skinn var en omständlig och tidskrävande procedur. Linet såddes, när körsbärsträden stodo i blom, och krävde under växttiden mycket arbete och tillsyn. En kvinna från Burlöv, f. 1844, beskrev linprocessen sålunda: »Fysst skolle de lågas, ryschas, stå i bonke, revas, bres po agern, nejas, brydas, skättas, häjlas, kardas å spinjas. En tjenare fick två kappor hör såd å somma husbönnor såde den åpp te trädan å tjénarnas udast, så låmmen åd åpp knoppen. Po syndorna fick vi gå å låga. Om

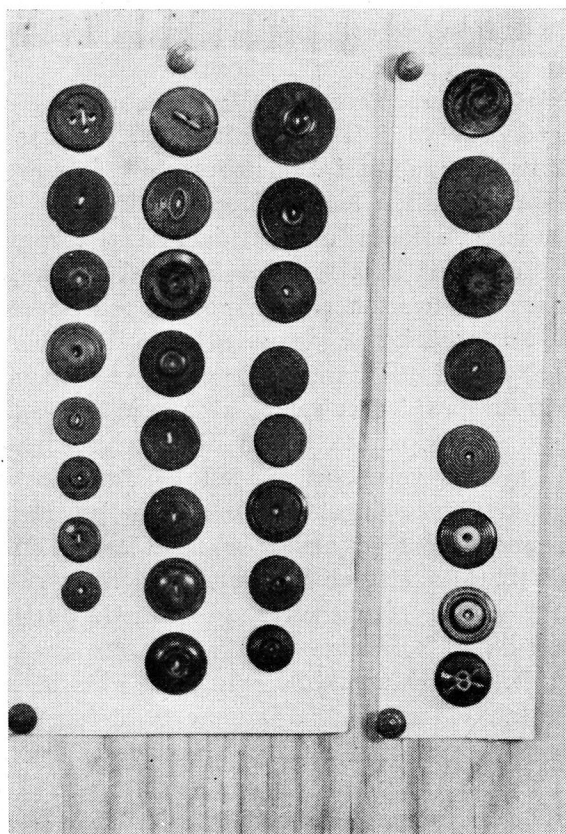

Fig. 51. Hornknappar.

kvällen rysstes hören åpp å sattes i kypor. Man to en növe foll å knöd ogres om å satte åpp i små kolla. Darr va 20 növa i en koll. Sin tos den ing, ingan fröen sprack. Tösorna kyffte kaffe å kagor fårr å få drängana å tåska te dämm. Nårr fröed revas, sad man po en stie, bant revan imellom å så reva fröed, sin tåskas å knabbas de. Så skolle hörafröed flydas, vi knabba å kasta de. Ja la itt hästatäcke po joren, darr som väred to frisst å så hade ja fröed i såled å de rände po täcked å bråtet flö ongan sin såla vi om ijen. Darr ble kappevis me frö. Nårr kvinjan to te stan, hade hon en hel tynjesäck å hon to tjenarnes me å sålde. Hören kördes te brydestuan å tårdes».

Linbrytningen med sina brytegillen var alltid efterlängtd av ungdomen. »Brydestua fans för ve Hickebarja tätt ve gären. Darr bruga skaumannen

ligga po en bänk å tita po, nårr di bröd». Genarp. »Ve Nygår, Paradisbacken, va en stensatt gräv, darr di bröd hören».

»Brydeholl hade di po dinne orten. I Wismalöv va en, som hidde Tjösjan, som bröd 1870. Brydegräv va i Toppelagår 1880». Vid samma tid fanns en sådan i Karstorp. Brytestuga låg i Dunstorps skog, Lyngby skn. 1880. Brytestuga har också legat i kullen bakom Uppåkra kyrka.

I mitten på 1800-talet odlades allmänt hampa. I torparnas lönsedel var angivet, att de skulle ha ett litet land besått med hampa. Det omtalas, att en resande, som passerade trakten av Hækkeberga och Genarp, frågade: »Varför har pigorna så korta särka på denne orten?» Han blev upplyst om, att torparna erhöilo dålig jord till hampodlingen, varför hampan blev kort.

Spinningen tog sin dryga tid. Det var en stor konst att spinna vackert garn. Helst skulle det vara så finspunnet, att 28 fidje kunde dragas genom en vigselring. När dagens sysslor voro slut, började spinnrockarna åter surra. »Ja sad åpp me tåcken å bårja spinga. Vi fick snua po fårr å få ryllen foll, garned skolle va sponged te Kjynjelsmosse». Nevitshög. Man höll sig vaken genom att skiftesvis berätta historier, sjunga och gissa gåtor. Somliga visor gick särskilt bra att spinna i takt efter, påstodo de gamla. »Iblann sömna vi ve råckatjarran å då gick somma drånja bort me en sticka å ville sätta ill i blårtotten». Nevitshög. »Man skolle spinja två alna läredsgarn om dan, 16 tal å 60 tråa te värt tal. Vi hade bråt å komma te råcken bode marna å kvälla. Pian spant blårgarn å tösen skättefalled». Knästorp. »En gammal kvinga konne ente mājta å trö rocken udan mannen fick trö den. Äldre kvingor hade ente den foktan i mongen, nårr di spant hör, udan fick ha en kåpp me vann breve si». »Di bant ett lided kar po rocken å hällde vann i». Lomma. »Det var en grann syn se de färdigbuntade hörkransarna, som hängde på loftbjälkarna. En krans bestod av tolv lockar». Kabbarp. Skäktefallsgarnet vreds ihop i stycken, som trädde in i varandra.

Spånad lämnades också till husmans- och torparkvinnor, vilka spunno för skäppa och skön, som det hette. När blånor utlämnades, erhöills en skäppa mjöl, ärter och fläsk, och då det färdiga garnet avhämtades, en fjärding malt och ett fåralår. »Karda blår var motro rälet, möjed la si po brysted». Burlöv.

På 1870-talet gick Petter Skottrock från Önsvala omkring med sin långrock och spann i gårdarna. »Då Petter Skott kom me sin store rock, ble de fullt i stuan, nårr han kom ing, han sprant kring hela golled. Han to tål öre om dan å föan». Brågarp.

Sytråden skulle spinnas ytterst noggrant, och inte vem som helst var vuxen detta arbete. För den skull spans tråden av gamla, skickliga kvinnor och nystades sedan i taggar på ett konstmässigt sätt, antingen i nystan eller »på en vinjepinj». »Fin hör häjlas om två gånga te sytrå. Darr ble sex alna

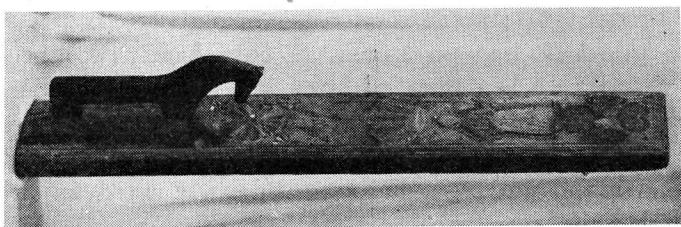

Fig. 52. Mangelträ, vackert utskuret.

åu marken. De va farlet nogt å spinga de. Man bant ihopp itt par pilekäppa te en båge å la garned po å sin åpp po taged fårr å blejas sin kogtes de, nårr di tvätta». En annan meddelade: »Vår gång di skole ha skraddare i byen, fick mor spinja trå. Di sa alltid, här va injen, som konne spinja så grann sytrå. Den skole va jömn å fin å inja knudor». Kabbarp.

Garnbyken beskrives så här: »Nårr di skolle ha rekted grannt läredsgarn, blyddes de fysst å tårdes sin i bagaronen å stryddes brännesaska över. Garnsticken las po staga, darr lå di en toll, try da. Sin kogtes di me askan, skölldes rena å kogtes om ijen i en klar askelud. De ble så grannt å vå halblegt. Så hade vi långa staga, som lå po påla udanom stuefynstere, darr de hånjdes å blegtes. Stagana horra vi om, nårr solen skinnde skarpt. Skätfällsgarned bankas fysst me en toskel injan de kogtes, å te sist ble de slonked». Burlöv.

När *vävningen* tog sin början, sattes ofta två vävstolar upp samtidigt, man vävde så att säga i kapp. »Tolv varpalna blårgarn skolle ja vöva om dan. Ja hade motro en redi mora å lära mi te». Knästorp.

Många försiktighetsmått iakttogs. Då räcken sveptes, kastades pinnarna utåt stuggolv, samtidigt som man spottade och sade: »Lia fort åu som i». »Nårr vi svefte, la di en kniv ella nåd stål över daren fårr ella ble rättjan galen. Många hade on fod me si». Knästorp.

Vävskyttlarna voro ofta fästmögåvor, prydda med inlagda hjärtan av bly eller tenn, försedda med namn och årtal samt benbeslagna. En skotta befanns bränd inuti till följd av att väverskan ilagt glödande eldkol för att på så sätt freda väven från att bli förhaxad.

Sedan räckorna nedklippts, vidtog en ivrig brådska att få dem på blekan. Detta skedde oftast en lördag, så att både naboar och kyrkfolk kunde beskåda kvinnfolkens flit. Vävräckorna om c:a 40 alnar skulle vara bykta och intagna före midsommar. Bästa blekningstiden ansågs vara så länge fruktträden blommade, ty då blev lärfet vitast.

Blekningen skedde på följande sätt: »Fysst koktes räckorna. Vi jore rättjepinja mäst åu pile å itt hag po ännen, så ente hanken konne flya övor. Vi syde hanka i rättjorna å la dåmm ud etter fastelann ella ve påskatid å de va storartad me di, som kom fysst ud me sin rättja. Vi konne ha 8—9 rättjor å 34 alna i vär. Nårr de va många rättjor, tos di ente inj om nättorna. Di jore itt lided hus nårre po joren me halmtag å darr lå en dränj å passa dåmm. Han brugte ta hongen me si når om kvällen. En gång om dan ingan midda dänktes rättjorna, man öste vann po me növana. Etter 14 da tos di inj å kogtes en gång ti å las ud te bleges po andra sian. Då så man motro gott skillnad. Di, som bara hade en rättja, la den po gråvakanten å så fick tösen (minstpigan) passa den, men kvinjan va po arbėj». Burlöv.

Tvätt och mangling.

Vitvarornas rengöring var ett hårt arbete, som tog rundlig tid i anspråk. Manglingen försiggick medelst kaveldon, ett avlångt bräde med handtag oftast i hästform, Fig. 52, jämte en »rull». Vid användandet lindades linnet på kaveln, som sedan rullades fram och åter på stugbordet. Dessa kaveldon utgjordes i de flesta fall av fästmögåvor och voro smakfullt ornerade.

Skjortkragar och ärmlin skulle härefter glättas. Plaggen utbreddes på gniefjelen, ett bräde av ek eller bok, och gnedos med gnidstenen, Fig. 53, till dess de voro skinande blanka. »Piorna konne få stå i flere da å gnia särka å skjortor».

Ullens beredning.

Vid varje gård hölls så stort antal får, att husets eget folk såväl som tjäna narna fingo sitt behov fyllt av valmarskläder, spedetröjor, strumpor och vantar samt skinn till tröjor, byxor och pälsar. Fårklippningen skedde två gånger om året »i Pinges ny och Mickels nä». På efterhösten ställdes till med kardegillen för att få uller skrubbad och finkardad. Mor satt själv vid spinnrocken för att allt eftersom var och en fick »tokattana» färdiga pröva, om de ginga bra att spinna.

Ullen användes för olika ändamål. Enligt uppgift av de gamla var »ettehöstatoed dobbelt så dröjt å darr gick ente mal i». Brågarp. »Toed som vi klippte om framtiden va te vårp te valmansräckorna å höstatoed slo vi po». Häckeberga. »Te tröjor å hossetöj användes höstato, fårr de konne en spinja finare». Burlöv. »Låmmato hade vi te hossor å vanta». Klågerup. »Bugato å rompeto hade vi te vanta å hossor». Häckeberga.

Då räckorna voro nerklippta, sändes de försedda med gårdens bomärke till någon vattenmølla för att stampas, och sedan lämnades de till färgaren. Stamp fanns vid Häckeberga på 1840-talet, vidare Ekebäcks stamp vid Hyby

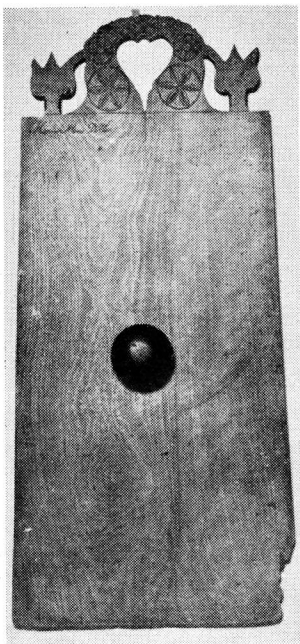

Fig. 53. Gniefjel med gniesten.
Märkt Hanna Måns Dotter.

Fig. 54. Knapphålsjärn för olika
storlekar. Märkt H. M. D.

och färgeri i Nevitshög. Från Vismarlöv och trakten däromkring lämnades valmarsräckorna i Norremark, Klågerup. I L:a Uppåkra skickades vävgodset till Håstad mölla, men de flesta togo sina räckor till Lund för att beredas.

Fårskinnens beredning skedde på följande sätt enligt meddelande från Burlöv, Kyrkheddinge och Nevitshög. »Man strödde kli och krossad lersten på köttssidan och strök ikring för att få skinnen rena. Därefter saltades de och rullades ihop för att ligga en månads tid». »Vi spände skingen po en stol å arbéta dämm me itt järn me krycka så länge te skinged ble rent. Fysst saltas de, alunas å vippas ihopp å så sad piorna po de, nårr di spant. Sin skölldes salted åu å skinged spändes opp po en port ella vägg fårr å tårras». »Man hade en möja me skaft po å så fästes skinged i ena ännen å man hålt i den anra å fila slesjor å bråte åu, sin alunas de å las i sängen eller bänkana ingan de beriddes. — Ett anned järn hade di å få de mjukt me. En vidja ella vigla spijas åpp i bjilken, darr sto skraddarna å fila å

dro så skinjen ble mjuka. Ibland gick skinjen tvärt åu å då fick di ha dåmm å lappa pälsa me».

Ålskinnen tillvaratogs och då ålen var flådd, beströddes skinnen med aska, rullades ihop samt förvarades på en torr plats. Slutligen filades de mot bordkanten för att bli mjuka och klipptes sedan i remsor att användas för fastsättandet av tröjknapparna. Dessa ålskinn hängdes i buntar inom dörren för att vara lätt åtkomliga, enär de även brukades till plejlahillor och som kaffeklarningsmedel.

Sockenskräddaren

var en man med anseende och tillsattes av sockenstämman. Såväl mans- som kvinnodräkten syddes för hand, och mäster besatt stor skicklighet i att utföra schattérsömmade silkebroderier på högtidsdräkten. De fint utarbetade detaljerna vittnade om både smak och handaskicklighet. Skräddaren var även väl förfaren i förfärdigandet av olika slags huvudbonader med eller utan skärm.

Angående sockenskräddarens antagande läses följande: Protokoll hållet vid utlyst allmän sockenstämma Sönd. d. 21 Februari 1841 med Lomma församling. § 2. På derom gjord anhållan framställes Skräddare-Drengarne Måns Gunnarssons från Habo Ljung och Nils Jeppsson från St. Uppåkra önskan att blifva till sockenskräddare antagne vid socknen. Härpå yttrades först enhälligt, att för närvarande ej mer än en af dem vore behöflig för socknen, emedan densamme redan förut hade en sådan och sedermera stannade pluraliteten af stämmans närvarande Ledamöter i det beslut att bifalla den förstnämnde, Måns Gunnarssons, denna rättighet efter han redan förut tillhörde socknen och mot honom i öfrigt ej var något att påminna, och skulle detta Måns Gunnarssons antagande till sockenskräddare honom meddela vid utdrag af Protocollet, som han ägde att å vederbörligt ställe uppvisa.

Det blev ett angenämt avbrott i vardagslivets enformiga gång, då sockenhantverkarna kommo till de olika gårdarna, ty de förde med sig en fläkt utifrån och buro nyheterna från den ena platsen till den andra, och många muntra episoder inträffade under dessa dagar.

Mäster gick bygatan framåt med mönsterpåsen på armen och den stora saxen och ålen i handen. Efter honom följde de båda gesällerna, och sist kom lärepågen stänkande med det tunga pressjärnet.

Då de kommit in i stugan, uppradades sygrejorna. Mor kom med famnen full av valmars- och läredsräckor, sytråd samt en kula gult vax, medan far gick efter bock-, får- och ålskinnen. In troppade nu den ene efter den andre i och för måttagning. Denna beskrives sålunda: »Mäster hade en måletrå, som han slo knudor po. De va en grå träckletrå, som las dobbel. En kvinga, som

va sodán, fick mäster allri ta mått áu ella práva po, fárr då fittj glytten sköver. Nárr vi hade skræddare, sadd vi áppe á spant te klockan tál, te di sluta á sy. Ja hade ente klärna áu kropa di dana, fárr klockan fira sto tje-len færi på kackelonen. Mäster sad i fynstereð á syde á gesállerna po bor á bántja». Burlöv.

Att forma till träknappar hørde också till skræddarens yrke. Knapparna fästes på så sätt, att öglorna stuckos genom tyget, och härigenom drogs en lång skinnremsa eller snodd av læredstråd, vilken syddes fast vid båda ändar. Byxknapparna fastgjordes genom »att sticka två holl i böjselined á så trä knappana po álskinj». Burlöv. Knapphålen höggos ut medelst särskilda knapphålsjárn av olika storlek. Fig. 54. Hakar och hyskor voro hemgjorda, antingen av mässings- eller ståltråd, och upptræddes på ståltrådsbyg-lar. »Häjtör á mårnor jore di sál me en kniptång, di va stora». Burlöv.

När mäster med sina gesállar avslutat arbetet på de slitstarka don, som voro avsedda för husets folk och allt vederbör-ligen avprovats, var det många omgångar klædesplagg, som lågo færdiga att tagas i bruk. Efter den sista måltiden gjorde skræddarna uppbrott och prisade mor för god mat.

Husbonden var i »skräppetagen»; han visste, att mäster skulle föra hans tal vidare, och denne var också rätte karlen att kunna »májla» vid giftermål. Oaktat fliten rådde, hölls målron vid makt. Allt vad som hänt genomgicks, den ena paschasan avlöste den andra såväl som de senaste auktionshistorierna till stor munterhet för husets alla medlemmar. Brännvinsflaskan och kak-sockerfatet voro i ständig rörelse.

»Po itt ställe i Burlöv hade di skræddare, som hade syd en ny klänninj te mannen á nárr den va færi, stállde han si i kammaren á vände á vre po si á sa: »Nu e ja så fin som en prins», sin fittj han hidda Prinsen i all sin tid. »Skræddaren va motro en lurifax. Han vek á vek, så han te sist fick tyed dobbelt». Knästorp. Man brukade säga, att det var en dålig skræddare, om han inte kunde få så mycket tyg över, att det räckte till någon persedel åt honom själv.

När skræddarna blivit gesállar, togo de sig ofta annat namn. Kabbarp.

Att forna tiders husmödrar voro sparsamma, bevisar följande: »Arvesjan plocka ápp vär inda träckletrå, som skræddarna hade slänjd po golled och knöd ihopp hela nysten». Burlöv.

Otaliga skræddarehyss bedrevos under dessa dagar. En meddelare ger följande skildring: »En gång, nárr ja hade bäddad ti skræddarna, snigte ja mi ápp po låuted á bárra fira holl me en syl á bant fira tråa i áuandynan. Nárr di hade läjt si, dro ja ápp dynan i låuted á di ble áu me den á litte alla stäns fárr darr va jo mårt. Te sist motte di gå inj te mannen, fárr di konne ente fárrklara, hárr dynan va blen áu. Han kom färre me ljus á skræddarna ette:

Men hår rännor I å vinar, dynan liddjor jo i sängen. Så fort skräddarna gick ud, hissa ja nör dynan igen».

»En kväll to ja sillafjäll å strydde po golled, po vaddja å i sängen, darr skräddarna skolle liddja. Fjällen glode farlet i märkered praxis som ill. Di tore ente gå inj udan motte gå i la'n å laddja dämm. Men ja sa: E I två kara motte I väl toras gå inj». Knästorp. »Vi klippte hårsahår å strydde mellom dynorna å de klidde, så di konne ente barja dämm, udan for åpp å rysste i dynan, men de jore ente po si. En annen gång hade ja blåst åpp tårma å läjd i sängen». Nevitshög.

Byskomakaren

var en annan outhärlig hantverkare. Nedanstående uppteckning efter skomakare Ola Ahlquist, f. 1861, Grevie, gjordes 1922. »Mäster med sina gesäller gick ikring i gårdarna och sydde. När jag hade utlärt — hos skomakare Pihl på Torup, fick jag 50 öre i veckan, det var 1877. Trettio kronor pr år fick lärepågen betala och pisk till på köpet. De fingo börja vid 10 års ålder och ibland somnade pågarna, när det led ut mot kvällen. Skor fick man ej förr än till konfirmationen, det var snörskor».

Skinnet eller lädret, som användes, var alltid brunt. Mästers första bestyr var att svärta det på nerven med vitriol och på köttsidan med växning, vilket koktes med brun brissel och vitriol och jämnades med potatismjöl till en tjock välling, som stod i ett kar för att alltid vara till reds. Till sist putsades med putskäpp och gnoddes, så att köttsidan blev blank. Man köpte rått bek, som smältes och arbetades, drogs och talgades. Lärepågarna fick alltid ställa i ordning beken till gesällerna, och till sist rullades en stor kula, som stod sig i månadsvis. Likaså fingo de beka trådar.

Borst användes att sy med i stället för nål. När det slaktades i byhemmet, passade mäster på att förse sig med borst. På den tiden var det gamla ornar och suggor med styv borst, som slaktades. Innan djurkropparna skällades, nappade mäster borsterna på ryggen och uppe på manken. De klyvdes på ändarna och sattes fast på bektråden, när det skulle sys.

Pligg gjorde man själv av kärnfure, den spetsades till på ett bräde. Lingarnet, som användes till sytråd, spann mästers kvinna om kvällarna. Flera trådar snoddes tillsammans, så att man fick den önskade tjockleken. Sinkor beställdes hos bysmeden, allt beroende på skons eller stövelns storlek, varför modell lämnades med. Det sades ifrån, att sinkorna skulle stålas, ty då gnistrade det, då man gick på vägarna, likaså när man i dansens virvlar slog emot loggolvet flintskärvor. Innan smeden lämnade sinkorna ifrån sig, rundfilades de på undre sidan. Priset var 12 öre parst. Det finaste var mässingssinkor, och sådana funnos att köpa i staden.»

Västgötaknallar eller Boråsare

benämndes de gårdfarihandlare, som idkade köpenskap med klädesvaror och diverse lyxartiklar på den skånska landsbygden. Till dessa senare räknades sidenschalar, schaletter, silkedukar, brokad, tryckenäsdukar, sits, band och andra dräkttillbehör. Antingen voro knallarna kringvandrande, eller också hade de så stort lager, att de körde omkring med häst och vagn. Mestadels voro knallarna välkomna, enär det blev ett trevligt avbrott i vardagen vid deras besök. Flera av dem tjänade så mycket pengar, att de senare inköpte ett hemman, där de slog sig till ro. »Väsjöttana hade kvarter i gårana å betalte 50 öre om dan for föa å logi å 50 öre för hästen». Burlöv.

En välkänd och aktad västgöte var J. P. Thorell, som inköpte fastighet i Lyngby. En synnerligen intressant kladdbok tillhörig Thorell från medio av 1860-talet ger en inblick i hans affärer och kreditgivning. Resorna sträckte sig till Bara, Oxie och Vemmenhög, där besök gjordes tre gånger årligen och kredit lämnades till nästföljande affärsresa, ja t. o. m. två års kredit-beviljades. Ett erkännande från 1866 av mottagna varor lyder sålunda: Nygård fodermarsken Niclas 2 1/2 aln kläde å 4.50, vita lamafoder 2.33, 2 aln. domestik 1.—, Underskrift. Eget erkännande, Niclas Truedsson. — Asetorp Rasmusson, Wäcktare som har get borgen för 5 1/2 aln tyg å 40 öre, dito barnpigan Elna 3 1/2 aln sits 1.45.

Till ständigt återkommande kunder räknades Dybeck, Brodda, Svaneholm, Näsbyholm, Torsjö, Sillesjö i Vemmenhög, Torup, Toppeladugård, Klågerup, Håckeberga och Skabersjö i Bara.

Köpenskap idkades vidare 1866 med Hyby Trägårdselef — Hyby smed — Ebarp Stalldräng — Soldat Fröid, Ebarp — Skabersjö Snickare — Torups Smeden — Hekeberga Pigan — Topelagåra Baron — Topelagåra Kusken — Bökesåkra nämndeman — Hekeberga hal karen — Klågerups magasinare — Topelagård Jägare — Lars Nilsson, Wismarlöf — Mäster Damström — Klågerup möllares piga Kjersti Nils Dotter — Hyby Wäcktare — Klågerup smedens piga Mätta — Skabersjö jägaren och Klågerups skraddare, en god kund, som handlade för 50 kr. åt gången.

Priserna voro vid denna tid: Domestik 42—50 öre, sits 26 öre, verken 83 öre, molskinn 1.25, lamafoder 50 öre, hampelärft 1.— kr., molduk 83 öre allt pr aln, förkläde 88 öre, sidenförkläde 6.— kr., silkeduk 8.— kr. pr st.

Följande axplockning ger vid handen kunder, inköp, varor och priser 1866—1868. Skabersjö Tegel Mästare, 3 aln kasmer 15.—, 1 fyrkant —.65. Hyby Stalldräng, 2 1/2 aln kläde å 4.50, 1 näsduk —.38. Lyngby Skraddaren Jeppa Jönsson, 1 västtyg 2.50. Hekeberga gård, pigan Marna Jönsson, 5 aln verken å —.83, fyrkant —.75. Asetorp Rasmussons Piga Karna Jons Dot., 20 aln

domestik à —.25, dito Tilda Andersdotter 10 aln domestik à —.25. Hekeberga Sneckare 5 aln molskinn 5.83, 2 aln domestik à —.25. Hekeberga Pigan Arna, 2 aln sits 1.17, Tjedarp Tiarsti Pehrsd. 1 sval 9.25, Skabersjö Jelpigan Carna 4 aln sits, 1 fyrkant 3.88, Klågerups Tegelmästare, 4 aln molskin 5.33, Hekeberga Ladefogde 4 aln svart kläde à 5.75, 2 aln drapp à 5.50, 3 1/2 aln domestik 1.46, Klågerup smeden Danielssons piga Hana 1 sval 3.50, Lyngby Skräddare Jepsa, 5 aln kläde à 4.25, Hekeberga Skogvacktare 8 1/2 aln kläde à 4.25, Skabersjö Inspektoren 4 aln domestik à —.37, 4 1/2 aln hampe-tyg 4.25, Klågerups Hussolerska Matilda 1 sidenduk 10.—, 24 aln domestik 6.—, Ebarp Möllesven 9 aln domestik 2.63, 3 näsdukar 1.—, Fattighusqvinnan Carna 4 aln lamafoder à —.50.

UTDRAG UR BOUPPTECKNINGSPROTOKOLL

1) Bara, 1692, åbo: »1 mörkgrå klädhe råck med hornknappa»; Wärby, 1721, åbo: »1 grå walmars råck med brunt underfoder och hårknappar uti»; Wärby, 1739, åbo: »1 gl. walmars råck med grönt foder»; Skabersjö, 1741, bonde: »1 grå walmars råck med blått underfoder»; Gullåkra by, 1757, rusthållare: »1 grå walmars råck fodrad, med hornknappar»; Torup, 1763, husman: »1 linne råck»; Kyrkheddinge 1763, nämndeman: »1 blågrå walmars råck med foder och knappar, 1 d:o, 1 grå sembre»; Wärby 3, 1770, åbo: »1 ljusgrå walmars råck»; Önsvala, 1773, rusthållare: »1 blågrå walmars råck med grönt foder och svarta hornknappar, 1 gl. grå d:o»; L:a Mölleberga, 1778, åbo: »1 grå walmars råck»; Burlöf, 1778, husman: »1 grå walmars råck».

2) Åkarps by, 1766, åbo: »1 st. blåmängd walmars kiol»; Holmeja, 1790, hemmansåbo: »1 blå kiol»; Lyngby 2, 1795, frälseåbo: »1 blå kjohl, 1 gl. d:o»; Hyby, 1800, åbo: »1 ljusblå kjohl, 1 gl. d:o»; Skabersjö, 1806, inhysesman: »1 kjoel»; Mosssheddinge, 1806, hemmansåbo: »1 walmars kjohl»; Önsvala, 1820, dräng: »1 kjohl, 1 kapprock»; Torreberga, 1820, husman: »1 kjohl, 1 kapprock»; Trolleberg, 1821, husman: »1 ljusblå kjohl».

3) Flackarp, 1821, åbo: »1 blå kapprock, 1 tjol»; Kyrkoby, 1821, rusthållare: »1 blå kapprock, 1 gl. d:o, 1 ljusblå kjohl»; Nevitshög, 1821, dräng: »1 blå kapprock»; Gullåkra, 1823, dräng: »1 blå kapprock med grönt foder»; Wismarlöf, 1827, torpare: »1 blå kapprock»; Hyby, 1829, husman: »1 blå kapprock, 1 kjohl»; Hjerup, 1830, nämndeman: »2 st. kapprockar»; Nevitshög, 1831, undantagsman: »1 blå kapprock, 1 grå d:o, 1 ljusblå kjohl»; Tirup, 1839, skattehem. åbo: »2 kapprockar»; Alnarps strandhus, 1839, torpare: »1 blå kapprock»; Örup, 1847, åbo: »1 kapprock»; Arlöf, 1852, undantagsman: »1 blå kapprock»; Winstorp, 1860, undantagsman: »1 blå kapprock»; Resåkra, 1864, rusthållare: »2 st. kapprockar».

4) Nordanå, 1853, rusthållare: »2 st. blå kappor»; Nordanå, 1857, nämndeman: »1 blå wadmalspäls, 3 st. blå klädeskappor»; L:a Uppåkra, 1860, hemmansegare: »1 Bremrock, 1 ytterrock med uppslag af skinn, 1 kapprock»; Lomma, 1860, nämndeman: »2 wallmarskappor»; Tottarp, 1863, hemmansegare: »1 koppschongskappa»; Bjäreshög, 1865, kyrkovärd: »1 klädesberedd wadmalskappa».

5) Wärby, 1721, åbo: »1 röd walmarströija med mässingsknappar, 1 swart walmars-tröija med hecktor»; Hyby, 1735, Nämndeman: »1 röd klädeströija med foder under, 1 skintröija med 2ne dusin små silfwerknappar»; St. Mölleberga, 1739, åbo: »1 blå liftröija, 1 blå stampe walmarströija, 1 sämskad skintröija med mässingsknappar, 1 treskiäft walmars tröija, 1 st. hwit stampat och pressat walmars tröija»; L:a Uppåkra, rusthållare: »1 blå walmars tröija, 1 d:o kläde, 1 swart flaske tröija, 1 blå walmars d:o, 1 sämskad skin d:o, 1 hwit walmars d:o, 1 d:o»; Skabersjö, 1741, bonde: »1 swart persad wallmans tröija, 1 grön d:o med drätt»; Brågerup, 1751, bonde: »1 st. fällberedd tröija med ten-

knappar, 1 blå wallmans tröija med häcktor, 1 swart d:o»; Burlöf, 1752, bonde: »1 fällberedd skin tröija med messingsknappar och blågarnsfoder, 1 luden skin pels med messingsknappar, 1 blå walmars tröija med häcktor, 1 hwit d:o»; Wismarlöf, 1783, dräng: »1 sämskad skin tröija med 16 silfwer knappar, 1 grön wallmars d:o, 1 blå d:o, 1 semble d:o, 1 hwit d:o»; Bara, 1801, husman: »1 sämskad pels med 16 silfwerknappar, 1 blå tröija, 1 grön d:o, 1 swart d:o; 1 hwit d:o»; Holmeja, 1820, åbo: »1 mörkblå walmars tröija, 2 d:o, 1 grön d:o, 1 hwit d:o, 1 swart d:o»; Nordanå, 1857, nämndeman: »1 blå klädes tröija med åtta silfwer knappar, 1 blå walmars d:o med 16 d:o, 1 d:o med 8 d:o, 1 d:o med 16 d:o».

6) Hyby, 1735, nämndeman: »1 blåt lifstykke, 1 lifstykke med 16 små flata silfwerknappar»; Flackarp, 1740, prebende bonde: »1 bröstlapp»; Skabersjö, 1741, bonde: »1 grön wallmars bröstduk med 6 små silfwerknappar»; Kyrkheddinge, 1763, nämndeman: »1 blåt lifstykke»; Wismarlöf, 1766, rusthållare: »1 grönt lifstykke, 1 blåt d:o»; Holmeja, 1790, åbo: »1 filte bröstduk»; Mossheddinge, 1806, åbo: »1 gl. grönt lifstykke med silfwerknappar»; Flackarp, 1818, domkyrkohebbmansåbo: »1 röd klädes wäst, 2 randiga d:o, 1 bl d:o»; Genarp, 1820, åbo: »1 blåt lifstykke, 1 skin d:o»; Fjällfotasjön, 1820, husman: »1 ljusblåt lifstykke»; Uppåkra, 1827, åbo: »1 blå bröstlapp, 1 grön d:o»; Alnarps strandhus, 1839, torpare: »1 lapp hwit wallmar»; Nordanå, 1857, nämndeman: »1 blå klädeswäst med 12 silfwerknappar, 1 blå wadmals d:o med 10 d:o, 2 d:o med 12 d:o»; Brågerup, 1860, kyrkvärd: »1 siden wäst».

7) Tågerup, 1732, bonde: »1 par fällberedda skindböxor»; Hyby, 1735, nämndeman: »1 par sämskade skin böxor med 3ne Then knappar, 1 par kalfskins böxor»; St. Mölleberga, 1739, åbo: »1 par sämskade skin böxor, 1 par alunade böxor, 1 par swarta wallmars böxor»; Burlöf, 1757, åbo: »1 par sämskade böxor, 1 par alunade d:o, 1 par blaggarns d:o»; Nefvitshög, 1771, skattehebbmansåbo: »1 par skin böxor, 1 par gl. d:o, 1 par linna böxor»; Lomma under Alnerups Kongsgård, 1778, åbo: »1 par sämskade skin böxor, 1 par gl. d:o, 1 par lin böxor»; Wismarlöf, 1783, dräng: »1 par skin böxor, 2 par gl. lind böxor»; Lomma, 1794, åbo: »1 par ludna böxor af skin, 1 par lin böxor»; Mossheddinge, 1806, hebbmansåbo: »1 par nya bockskins böxor, 2 par semble d:o»; Genarp, 1820, åbo: »2 par skin böxor, 1 par lin böxor»; Gullåkra, 1823, dräng: »1 par linna långböxor, 1 par korta d:o»; Flackarp, 1839, åbo: »1 par blå böxor, 1 par d:o, 1 par skinn böxor, 1 par d:o»; Kabbarp, 1845, dräng: »1 par blå walmars byxor, 1 par d:o, 1 par verkens d:o, 1 par ljusblå d:o, 1 par wita d:o, 1 par af blåt lärft, 1 par skin byxor, 1 par d:o»; Hässleberga, 1847, undantagsman: »1 par walmars byxor, 1 par grå d:o, 1 par ljusblå linne d:o»; Nordanå, 1857, nämndeman: »1 par rutiga kordrojbyxor, 1 par klädes d:o, 2 par rutiga d:o»; Winstorp, 1860, undantagsman: »2 par blå wadmalsbyxor, 3 par verkensbyxor, 2 par linbyxor».

8) Skammarp, 1813, husman: »1 par ridbyxor»; Flackarp, 1818, domkyrkohebb, åbo: »1 par grå ridbyxor»; Hjerup, 1830, nämndeman: »1 par ridbyxor»; Skabersjö, 1840, dräng: »1 par ridbyxor»; Winninge, 1851, rusthållare: »1 par ridbyxor».

9) Wårby, 1739, åbo: »2 blaggarns skjortor»; Knästorp, 1755, rusthållare: »2 lärftskiortor, 2 blågarns d:o»; Nordanå, 1857, nämndeman: »20 blågarns lintyg, 14 lärft d:o, 2 sockerduks d:o»; St. Mölleberga, 1866, åbo: »30 mans lintyg».

10) Wårby, 1739, åbo: »1 diurskins myssa»; Tågerup, 1752, bonde: »1 gl. hatt, 1 gl. grön mössa med brunt hundskin»; Wismarlöf, 1766, rusthållare: »1 skoftskinsmössa, 1 räfskins d:o, 1 hatt, 1 grå Karpus, 1 hwit mössa, 2 gl. d:o, 1 swart d:o»; Tejarp, 1782, åbo: »1 ny mössa, 2 d:o, 1 fljka mössa, 1 gl. hatt»; Wismarlöf, 1783, dräng: »1 rese mössa, 1 d:o af blåt walmar, 1 hatt»; Lomma, 1794, åbo: »1 hundskins mössa»; Bara,

1801, husman: »1 fodrad myssa, 1 d:o, 1 fläska myssa, 1 hwit myssa, 1 d:o»; Moss-heddinge, 1806, åbo: »1 hatt, 1 illert skin mössa»; Genarp, 1820, åbo: »1 hatt, 1 otter skin mössa, 1 hund skin d:o, 1 Iller d:o»; Fjällfotasjön, 1820, husman: »2 Carbuser»; Nevitshög, 1821, dräng: »1 hatt med spänne och borda»; Hemmestorp, 1835, soldat: »1 caschet, 1 walmars mössa, 1 spete mössa»; Genarp, 1848, åbo: »1 lädermössa».

BOUPPTECKNINGAR EFTER STÅNDSPERSONER OCH HANTVERKARE

Bara, 1692, smed: »1 mörkgrå klädhe råck med hårknapar, 1 lädher klänning af sämsk».

Toppeladugård, 1714, inspector: »1 grå surtut af groft klädhe med camelhårs knappar uti, 1 grå wäst och böxor, 1 swart klädhes råck, 1 grå d:o med räfskinsfoder, 1 warg skins råck foder, 1 par grå filtstrumpor».

Bara prestgård, 1740, kyrkoherde: »1 klädhes klädning, god och brukelig, 1 gl. kappa, 1 omvänd råck, 1 sembre d:o, 1 walmars kappa, 1 resemysa, 1 Carpus, 1 gl. hatt, 1 par swarta bockskins böxor, 2 par stöflar, 1 par tofflor, 1 par skor, 1 lifgjord af ryssläder, 1 par reggarns strumpor, 3 par ull d:o, 2 myssor af samet, 1 spanskt rör med silfwer beslag, 1 spanskt rörs pisk med silfwer knapp, salig pastorns sigill af stähl».

Klägerups mölla, 1740, möllare: »1 grå klädhes råck med blå klädhe till foder och camelgarns knapar, 1 swart walmars wäst med d:o, 1 skind wäst med 24 silfwer knapar, 1 randigt calleminks lifstykke med 14 silfwer knapar, 1 par gamla skin böxor, 1 skin wäst med mässings knapar, 1 grå walmars råck, 1 hwit walmars tröja med mässings knapar, 4 lärfts skjortor, 2 blårgarns skjortor, 1 d:o sembre, 1 par blå ullstrumpor, 1 par grå d:o, 1 par grå ullwantar, 1 hatt med borda af samet och ett silfwer spänne uti, 1 par skor med mässings spänne, 2 par tofflor, 1 silfwer knap».

Kiellstorps hus, värdshus utmed stora landsvägen Malmö—Lund i Kabbarp, Tottarps skn, 1746, fouridare: »1 blå klädhes råck, 1 swart wäst, 1 brun d:o utan knapar, 1 luden skinpäl, 1 par sämska skindböxor, 1 par blå klädhes böxor, 1 skin lifstykke, 1 randigt lifstykke, 2ne blårgarns skiortor, 1 d:o, 2 lärfts skiortor, 1 d:o gl., 1 d:o sembre, 1 luden myssa, 1 gl. hatt, 1 gl. randig natt myssa, 25 små silfwer wästknappar».

St. Uppåkra, 1762, sockenskomakare: »1 blå klädhes råck, 1 d:o sembre, 1 d:o klädhes wäst, 1 grönt och rörandigt lifstykke, 1 sembre d:o, 1 par bockskins böxor, 1 par fårskins d:o, 1 par d:o sembre, 1 par blå klädhes böxor, 1 par blå ullstrumpor, 1 par d:o sembre, 1 par linstrumpor, 1 gl. hatt, 1 nattkappa, 1 d:o, 3 blårgarns skjortor, 2 d:o sembre».

ORDFÖRKLARING

Brydas = brytas med linbråka

bånn = rund träbotten

bödekvinga = kvinna, som lappade kläder

böjselined = byxlinningen, byxgjorden

Flegga hua = mössa försedd med flikar att
fälla ned

fluevinga = mönster liknande flugvingar

flydas = rensas

färekvinga = kvinna, som lappade kläder

fästemanstøj = fästmögåvor

Glode = lyste

gängse = brukligt

Has = baksidan av underbenet

häjlas = häcklas

horsahår = hästtagel

Karalase = disktrasa

kronehossor = strumpor med mönsterstick-
ning

La'n = ladugården

låuted = loftet

lavor = avdelningar

linn böjser = lärftsbyxor

lågas = lukas

läddj = lägg

lämma böjser = byxor med lucka

läredsgarn = lärftsgarn

löe = lödder

Milkakopp = mössa liknande mjölk kopp

musatänn = taggmönster

Näjlor = naglar

Påsten = pumpen

Raga krid = skrapa krita

rav = bärnsten

revas = repades

revan = linrepa

ryschas = uppreckas med rötterna

råg åu = gick av

råna = randa

Silla = byxhängslen

siljor = söljor

skättas = skäktas

slav = slag

sni = smyga

snua = skynda

spedor = strumpstickor

Tjamma = kamma

tokatta = kardade rullar av ull

trö = trampa

tåska = tröska

tåskel = banketrä

tårma = fjälster

Valkeflage = tvättbräda

vinjepinj = pinne att nysta garn på

FÖRTECKNING ÖVER ÄGARNA TILL DET AVBILDADE DRÄKTMATERIALET

1. Vit livrock. Ägare: Foto. *Författaren*.
2. Blå livrock. Äg.: Foto. *Förf.*
3. Kjol. Äg.: *Alrik Jönsson*, Östarp.
4. Kapuschongrock. Äg.: *Förf.*
5. Skörtröja. Äg.: *Förf.*
6. D:o. Äg.: *Förf.*
7. D:o. Äg.: *Anna Bengtsson*, Malmö.
8. Väst. Äg.: *Bara härads hembygdsmuseum*.
9. Polkatröja. Äg.: Foto. *Förf.*
10. D:o. Äg.: Foto. *Förf.*
11. D:o. Äg.: Foto. *Förf.*
12. Detalj av strumpeband. Äg.: *Förf.*
13. Knäbyxor. Tillhört hemmasonen And. Nilsson f. i Vinninge 1779, d. i St. Mölleberga N:o 7 1858. Äg.: *Anna Bengtsson*, Malmö.
14. Ullstrumpor. Äg.: *Förf.*
15. Provlapp. Äg.: *Förf.*
16. Brågemanssskjorta. Äg.: *Förf.*
17. Nattkappa. Äg.: *Förf.*
18. Brågemanshatt. Äg.: *Förf.*
19. D:o. Äg.: *Förf.*
20. Spyddehua. Äg.: *Förf.*
21. Brågemansnäsduk. Äg.: *Förf.*
22. Brågemanshandskar. Äg.: *Förf.*
23. Fotografi. Äg.: *Bara härads hembygdsmuseum*.
24. Konfirmationströja. Äg.: *Förf.*
25. D:o. Äg.: *Förf.*
26. Fotografi. Äg.: *Förf.*
27. Brågemanssalar. Tillh.: *Malin Andersson*, f. d. *Nevitshög*. Äg.: *Förf.*
28. Broderi å jacka. Äg.: *Förf.*

29. Fotografi. Äg.: *Förf.*
30. D:o. Äg.: *Bara härads hembygdsmuseum.*
31. D:o. Äg.: *Bara härads hembygdsmuseum.*
32. Fotografi. Äg.: *Karl Åkesson, Lund.*
33. Spanskt rör. Äg.: *Per Andersson, Hässleberga.*
34. D:o. Äg.: *Per Andersson, Hässleberga.*
35. Knölpåk. Äg.: *Förf.*
36. Käpp. Äg.: *Förf.*
37. D:o. Tillh. Nils Andersson, Nevitshög, f. 1836. Äg.: *Margit Linders, Nevitshög.*
38. Läderpiska. Äg.: *Edvard Andersson, Särslöv.*
39. D:o. Äg.: *Edvard Andersson, Särslöv.*
40. Fickur. Tillh. And. Åkesson, Kabbarp, som erhöill det av sin gudmor 1840 vid 17 års ålder. Äg.: *Albin Andersson, Hjärup.*
41. Urkedja med Äg.: *Albin Andersson, Hjärup.*
Sigill. Äg.: *Emma Göransson, Akarp.*
42. Hårkedja. Äg.: *Gottfrid Pettersson, f. d. Esarps säteri.*
43. Solring. Äg.: *Förf.*
44. Kapprocksknappar. Äg.: *Förf.*
45. Tröjknappar. Äg.: *Förf.*
46. Västknappar. Äg.: *Förf.*
47. Halsknapp. Äg.: *Förf.*
48. Mässingsknappar. Äg.: *Förf.*
49. Knappformar. Äg.: *Förf.*
50. Benknappar. Äg.: *Förf.*
51. Hornknappar. Äg.: *Förf.*
52. Mangelträ. Äg.: *Bara härads hembygdsförening.*
53. Gniefjel. Äg.: *Förf.*
54. Knapphålsjärn. Äg.: *Förf.*

BIDRAG TILL BARA HÄRADS BESKRIVNING

utgivna av

BARA HÄRADS HEMBYGDSFÖRENING

- 1 (1923). TEXTIL ALLMOGESLÖJD
av Henriette Coyet
- 2 (1924). BERÄTTELSE OM BARA HÄRAD 1775
*författad av Prosten NICLAS OLOF LÖNQVIST, med efterskrift
och anmärkningar utgiven av Gunnar Carlquist*
- 3 (1925). FOLKDIKTNING FRÅN BARA HÄRAD
insamlad av Per Andersson och Ingemar Ingers
- 4 (1926). BURLÖVS ÖRTAGÅRD
av Henriette Coyet
- 5 (1927). FORNLÄMNINGAR OCH FYND FRÅN
FÖRHISTORISK TID I BARA HÄRAD
av Bengt Engström
- 6 (1928). BYALAGEN I BARA HÄRAD
av Bengt Engström
- 7 (1929). GAMLA GÅRDAR OCH HUS I BARA
HÄRAD. I.
- 8 (1930). GAMLA GÅRDAR OCH HUS I BARA
HÄRAD. II
av Ingemar Ingers och Albert Nilsson
- 9 (1932). BESKRIFNING ÖFWER LOMMA SOCKEN
ÅR 1828 OCH LOMMA KYRKA ÅR 1830
*författad av J. FALCK, utgiven av Alb. Ahlert och Tage
de la Motte*
- 10 (1934). DET GAMLA DRÄKTSKICKET I BARA
HÄRAD. I
- 11 (1945). DET GAMLA DRÄKTSKICKET I BARA
HÄRAD. II
av Signe Forsberg
- (1946). BARA HÄRADS HEMBYGDSFÖRENING
VERKSAMHET UNDER 25 ÅR 1921—1946
av Signe Forsberg och Ingemar Ingers
- 12 (1948). DET GAMLA DRÄKTSKICKET I BARA
HÄRAD. III
av Signe Forsberg

Pris Kr. 8:00